ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΜΩΡΑΛΙΔΗ

ΣΚΟΤΕΙΝΑ ΣΥΝΘΕΤΑ

ΜΕΤΑ ΤΟΥ **ἀμφί** ΩΣ ΠΡΩΤΟΥ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΥ*

Γ.' Περὶ τὸ ἔτυμον τῶν λέξεων:

ἀφρός, ὄμβρος.

1. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σχηματισμοῦ ***ἀμφ-ᾰκὸς ὀμφακὸς ὄμφαξ** εἶναι δυνατὸν νὰ ἐτυμολογηθοῦν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀσφαλῶς καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ Ὁμήρ. οὐσ. **ἀφρὸς** καὶ **ὄμβρος**, τὰ ὁποῖα κατὰ τὰ κρατοῦντα συσχετίζονται πρὸς τά: Λατ. **imber** (= **ὄμβρος**, ὑετὸς ῥαγδαῖος, ὄμβριον ὕδωρ), Ἀρχ. Ἰνδ. **abhrá-** οὐδ. (= νεφελώδης καιρός, νέφος) καὶ **ámbhas** οὐδ. (= ὄμβριον ὕδωρ, ὕδωρ), ὡς καὶ πρὸς τὰ **νέφος νεφέλη**, καὶ ἀνάγονται πάντα εἰς Ἰαπ. ρίζαν ***mbh-** (***embh-**, ***ombh-**) [38].

Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, ἐκκινοῦντες ἐκ τῆς ὑποθέσεως ὅτι αἱ ὡς ἄνω λέξεις εἶναι σύνθετοι ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι πρόκειται προφανῶς ὡς α' συνθετικὸν τὸ ἐπίρρ. - πρόθ. **ἀμφὶ** (***ἀμφ-** ***ἀφ-** καὶ ***ὀμβ-**· πβ. **ἄφακος** καὶ **ὀμφακός**), ἀγόμεθα μετὰ τῆς μεγίστης δυνατῆς πιθανότητος καὶ ἐν ἀναγκαίᾳ συναρτήσει πρὸς τὰς σημασίας **τῶν** ἐν λόγῳ οὐσιαστικῶν εἰς τὸ βέβαιον συμπέρασμα ὅτι τὸ τέρμα **-ρος** εἶναι ἐξάπαντος συνεπτυγμένη — καὶ ἠλλοιωμένη — μορφὴ παραγώγου τοῦ ρήμ. ***σρέϝ-ω ῥέ-ω** (πβ. **ῥόος** = ροὴ ὕδατος)· κατὰ ταῦτα, ἐξ ἀδήλου — ἀλλ' οὐδόλως δυναμένου νὰ ἀμφισβητηθῇ — σχηματισμοῦ ***ἀμφί-ρροος** (πβ. **Ἀμφι-ρρόη** καὶ **Ἀμφιρὼ ἡ** = μία τῶν Ὠκεανίδων) [39], δύναται ἀναμφιλέκτως νὰ προέλθῃ ὁ τελικὸς τύπος **ἀφρός**, κατ' ἔκπτωσιν τοῦ ἑνὸς **ρ** (ὡς τὰ παρ' Ὁμήρ. **προ-ρέω, ὠκύ-ροος, ἀμφί-ρυτος**· πβ. **ὠκυ-ρόας** Εὐρ., καὶ **Ὠκυ-ρόη** = μία τῶν Ὠκεανίδων, **χρυσό-ροος χρυσο-ρόας, χρυσό-ρυτος** Σοφ.) μετὰ παραλλήλου συγκοπῆς συνεπείᾳ προφανῶς τῆς μετακινήσεως τοῦ τόνου κατὰ μετάστασιν τοῦ ἐπιθ. εἰς οὐσιαστικὸν (ἢ ἄλλως, διὰ τῆς γεν. καὶ δοτ.), καθ' ὅσον «*πᾶσα λέξις ἕνα μόνον ἔχουσα κύριον τόνον μίαν μόνην ἔχει καὶ σώαν συλλαβήν, τὴν ὀρθοτονουμένην, τὰς δὲ λοιπὰς εἴτε προτόνους εἴτε ἐπιτόνους μεταβεβλημένας, ἤτοι ἠλαττωμένας ἢ ἐξηφανισμένας*» [40]· ἤτοι: ***ἀμφῐ-ρ(ρ)όος** ἢ ***ἀμφι-ρ(ρ)οός**, καὶ ἀκολούθως ***ἀμφ-ροὸς** ***ἀμφ-ρὸς ἀ φ ρ ὸ ς ὁ** (= *«τὸ ἀμφοτέρωθεν — κατ' ἀμφότερα τὰ μέρη, πέριξ, διὰ περιδινήσεως — ῥέον, κινούμενον καὶ ταρασσόμενον ὕδωρ», ἄθροισμα λεπτοτάτων φυσαλλίδων σχηματιζομένων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ταρασσομένου ὑγροῦ), ὡς: **βοη-θόος καὶ βοηθός, δορυ-ξόος** καὶ **δορυξὸς** (ἐν Ἀριστοφ. Εἰρ. 447 καὶ 1213), **λα-ξόος** καὶ **λαξὸς** (ἐν Παπ.), **μελάγ-χροος** καὶ **μέλαγχρος** (Ἀλκ.· πβ. **Μέλαγχρος**: τύραν. Μυτιλήνης), **ὁλοὸς** καὶ **ὅλος, ὁλοὸς** καὶ **ὁλός, χειμά-ρροος** καὶ **χείμαρρος** (Ὅμηρ.), κ.λ.π.· πβ. τὰς παρ' Ὁμήρ. ἐνδεικτικὰς χρήσεις: «*ἐπ' ὠκυρόῳ ποταμῷ ἄλαδε προρέοντι, / ἀφρῷ μορμύροντα*» Ε 599, «*περὶ δὲ ῥόος Ὠκεανοῖο / ἀφρῷ μορμύρων ῥέεν ἄσπετος*·» Σ 403.

2. Ὡσαύτως διὰ τοῦ ***ἀμφί-ρροος** ***ἀμφ-ρὸς** φαίνεται ὅτι εὐχερέστατα προέκυψεν ὁ παράλληλος σχηματισμὸς νέου οὐσιαστικοῦ, τοῦ **ὄμβρος**· ἤτοι: ***ἀμφρὸς**

---

* Συνέχεια ἐκ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΘ' (1977) σελ. 142.

38) Βλ. Ἐτυμ. Λεξικὰ τῶν Boisacq, (Σταματάκου), J. B. Hofmann, Frisk, Chantraine.

39) Πβ. τὰ Ὁμηρ. **εὐ-ρροος, κατα-ρρέω, περι-ρρέω περί-ρρυτος**, κλπ., ὡς καὶ τὸ τοῦ Ἡροδ. **περί-ρροος** (= **περίῤῥυτος**).

40) Βλ. Γ. Ν. Χατζιδάκι, Ἀκαδημεικὰ Ἀναγνώσματα, Ἀθῆναι 1902, τ. Α', σ. 247.

*ὀμφρὸς (ὡς *ἀμφακὸς ὀμφακός, ἴσως δὲ καὶ κατ' ἀφομοίωσιν πρὸς τὸ τονιζόμενον -ός), κατ' ἀντιδιαστολὴν τῆς σημασίας *ὄμφρος, καὶ ἀκολούθως, τῇ ἐπιδράσει τῶν γειτνιαζόντων πρὸς τὸ φ φθόγγων μ-ρ, ὄ μ β ρ ο ς ὁ (= *«ὁ ἀμφὶς — πέριξ, πανταχόθεν — ὑπὸ τοῦ ἀνέμου κινούμενος ῥόος ὑετοῦ», θύελλα μετὰ βροχῆς, καταιγίς, ῥαγδαία βροχὴ // τὸ ὕδωρ ὡς στοιχεῖον)·[41] σημειωτέον δ' ἐνταῦθα, ὅτι οἱαδήποτε μετακίνησις τοῦ τόνου ἐπὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος δὲν ἀποτελεῖ τυχαῖον καὶ αὐθαίρετον γεγονός, ἀλλ' εἶναι προϊὸν ἀνάγκης εἴτε ψυχολογικῆς (ὡς: **νόμος ἥσσονος προσπαθείας, ἔμφασις, ἀναλογία, τριβὴ καὶ φθορὰ τῆς σημασίας**, κλπ.) εἴτε ἱστορικῆς (ὡς: **ἀδυναμία ἐκφράσεως νέας ἐννοίας**, κ. ἄ.), καὶ συνεπιφέρει ἀείποτε σχεδὸν ἀλλοίωσιν σημασιολογικὴν (πβ. **νόμος** καὶ **νομός, τρόχος** καὶ **τροχός, μοχθηρὸς** καὶ **μόχθηρος, πονηρὸς** καὶ **πόνηρος, ὠχρὸς** καὶ **ὦχρος, στεινὸς ὁ** καὶ **στεῖνος τό**, κ.π.ἄ.) ἢ φθογγικὴν (ὡς: **συγκοπή, βράχυνσις, ἔκτασις, μετάπτωσις, μετασχηματισμός, ἀποκοπή**, κλπ.· πβ. **μέλεος** καὶ **ἀλειὸς ἀλεὸς ἠλεός, μέσκος** καὶ **ἀσκός, ἀνὴρ ἀνέρος** καὶ ***ἀνερὸς *ἀν-ρὸς ἀνδρός, ἄχροος** καὶ ***ἀχροὸς *ἀοχρὸς ὠχρός**[42], κ.π.ἄ.) τοῦ παραγώγου ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρωτότυπον λέξιν.

3. Οὕτω ἡ ἐν σχέσει πρὸς τὰ ***ἅμα-σφι ἀμφί** καὶ (***ἀμφ-ᾰκὸς ὀμφακὸς**) **ὀμφ-ᾰλὸς** διαπίστωσις περὶ πρωτοτύπου καὶ ἀρχεγόνου σχηματισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν (**Πρωτοελληνικῶν**) λέξεων ἐπιβεβαιοῦται καὶ αὖθις — πέραν πάσης ἀμφιβολίας — καὶ ὑπὸ τῶν ***ἀμφί-ρροος ἀφρὸς ὄμβρος**· καὶ εἶναι ἐπ' αὐτοῦ ἱκανῶς ἀξιοσημείωτον — καὶ προδήλως ἐνδεικτικὸν τοῦ πράγματος — τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ **ἀφρὸς** καὶ **ὄμβρος** ὁμοῦ μετὰ τῶν **ὄμφαξ ὀμφαλὸς** ἀνάγονται ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν εἰς τὴν αὐτὴν ἀπὸ κοινοῦ (ἢ παράλληλον ??) Ἰαπ. ρίζαν ***embh-** (***ombh-**, ***m̥bh-** καὶ ***năbh-** κατὰ μετάπτωσιν), ἡ ὁποία ὅμως — κατὰ τὰ προειρημένα — εἶναι ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει τὸ Ἑλλην. σύνθετον **ἀ μ φ ὶ** (δι' ἑνὸς πιθανοῦ Ἰαπ. τύπου ***sem-sve**). Διότι ἡ ἐπὶ μέρους σύγκρισις τῆς δομῆς τῶν Ἑλλην. λέξεων πρὸς τὴν ἀντίστοιχον τοιαύτην τῶν ἀδελφῶν γλωσσῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ ἐν γένει θεώρησις τούτων ὑπὸ τὸ κρυσταλλῶδες πρῖσμα τοῦ ἐπιρρ. **ἀ μ φ ὶ** ἀφ' ἑτέρου — ὁδηγοῦν καλῇ τῇ πίστει καὶ παρὰ δόξαν εἰς τὸ ἀσφαλὲς καὶ ἀναγκαῖον συμπέρασμα, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐν τῇ προόδῳ τοῦ χρόνου καὶ ἀπὸ τῆς διασπάσεως τῆς Ἰαπετικῆς ὁμοεθνίας ἀπέβη πιθανῶς ὁ κύριος φορεὺς τοῦ συμμέτρου πολιτισμοῦ καὶ ἀπετέλεσεν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν νόμιμον κληρονόμον τοῦ μητρῴου γλωσσικοῦ θησαυροῦ.

Εὐνόητον βεβαίως τυγχάνει, ὅτι ἡ ὡς ἄνω βάσιμος ὑπόθεσις συνδέεται ἀρρήκτως πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὰ ὅρια ἀναλόγου διὰ τοιοῦτον σκοπὸν γεωγραφικοῦ χώρου, ἔνθα ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἦτο ἐγκατεστημένον τὸ ἔθνος τῶν Πρωτοελλήνων πρὸ τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταλήψεως τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου μετὰ τῶν νήσων καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, — πολλῷ δὲ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ ἐπικοινωνία τῶν λαῶν κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐκείνην περίοδον ἦτο πρωτόγονος ἢ καὶ ἀνύπαρκτος· ἀλλ' ἡ τοῦ προβλήματος τούτου ἱστορικὴ ἑρμηνεία, ὡς καὶ πλείστων ἄλλων ἀναφερομένων εἰς τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν τῆς ἀνθρωπότητος, προώρισται νὰ ἀναμένῃ διὰ παντὸς ἴσως τὴν προσήκουσαν λύσιν κεκαλυμμένη ὑπὸ τὴν παχεῖαν καὶ ἀδιαπέραστον ἀχλὺν τῆς προϊστορίας, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀμυδραὶ μόνον εἰκασίαι περὶ τοῦ θέματος δύνανται νὰ διατυπωθοῦν.

* * *

41) Πβ. τὴν περὶ τοῦ **ὄμβρος** ἐτυμολογίαν ἐν Ε. Μ. 623, 31: «*Παρὰ τὸ ὁμοῦ ῥεῖν, ὁμόροος, ὅμορος, καὶ συγκοπῇ ὄμρος· καὶ ἐπεὶ τὸ Μ πρὸ τοῦ Ρ οὐ δύναται εἶναι, πλεονάζει τὸ Β, καὶ γίνεται ὄμβρος, ὁ ὁμοῦ ῥέων καὶ κατερχόμενος . . .*»

42) Πβ. τὰς ΝΕ χρήσεις: **ἔχασε τὸ χρῶμα του** (= ἐταράχθη, ἐφοβήθη) καὶ **ἔγινε κίτρινος ἀπ' τὸ φόβο του.**

Δ'. Περὶ τὸ ἔτυμον τῶν λέξεων:

ἀφρύη, ἄμβρυττος, βόθρος, εὐρύς, χείμαρος, μέθη μέθυ, μόθος μόθαξ, νέος νεοσσός, νόσος, νῆσος, νόθος, νηδὺς νήδυμος, ἄκανθος ἄνθος.

Τὴν περὶ τοῦ *ἀμφί-ρροος ἀφρὸς ὄμβρος ἐκδοχὴν ἐνισχύουν προσέτι καὶ τὰ ἑξῆς ἀνάλογα — ὡς θὰ δειχθοῦν — σύνθετα :

1. Τὸ οὐσ. **ἀφρύη ἡ** (= **ἀφρῖτις**, εἶδος ἀφύης, μικρὸν ἀφρόψαρον, πιθανῶς ἡ ἀθερίνα· πβ. «**ἀφρίους**· *ἀθέρας*» Ἡσύχ.) ἐν συναρτήσει πρὸς τὸ ρῆμα ***σρέϝ-ω ῥέω** (πβ. **ῥόος ῥοὴ ῥοία** = ῥοή, ρεῦμα· **ῥυτός, ἀμφίρρυτος, ῥυὰς** = ὑγρός, ρευστός, ῥοώδης, ἀσθενής, — καὶ ὡς οὐσ. κατὰ πληθ. **ῥυάδες οἱ** = ἰχθύες φερόμενοι μετὰ τῶν θαλασσίων ρευμάτων· Ἀριστ:)· ἤτοι: ***ἀμφι-ρροϝ-η** ***ἀμφ-ρόϝ-η** ***ἀμφ-ρύη ἀφρύη**· πβ. **Ἀμφιρρόη** καὶ **Ἀμφιρώ.**

Ἐκ τοῦ **ἀφρύη** πιθανώτατα κατ' ἔκπτωσιν τοῦ **ρ** προέκυψεν (ἴσως κατ' ἀντιδιαστολὴν τῆς σημασίας) τὸ παράλληλον **ἀφύη ἡ** (= εἶδος ἰχθύος, σαρδέλλα· γεν. πληθ. **ἀφύων**) [43] πβ. ***κάρνοψ κόρνοψ**, γεν. **-οπος, ὁ** (καὶ κατὰ συναλλαγὴν τοῦ **κ** μετὰ τοῦ **π**: **πάρνοψ πόρνοψ**· πβ. **ἀκορνὸς ὀκορνὸς** ἐν σχέσει πρὸς τὰ **ἄκρος ἀκρὶς**) καὶ **κώνωψ, -ωπος, ὁ** (πβ. «**κορνώπιδες**· *κώνωπες*» Ἡσύχ., ὡς καὶ τὸ Ποντ. **καράνα** [44] **ἡ** = **κώνωψ**).

2. Τὸ οὐσ. **ἄμβρυττοι οἱ** (= εἶδος ἐχίνων θαλασσίων)· πβ. τὰ παρ' Ἡσυχ. «**ἄμβρυττοι**· *εἶδος ἐχίνων θαλασσίων. Ἀριστοτέλης δὲ αὐτοὺς βρύττους καλεῖ*», «**ἀβρυτοί**· *ἐχίνων θαλασσίων εἶδος*» καὶ «**βρύττος**· *εἶδος ἐχίνου πελαγίου, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης· οἱ δὲ ἰχθύν. οἱ δὲ τρισυλλάβως ἄμβρυττον, ἦν, Λάχης ποιεῖ*».

Ἡ λέξις ἀποτελεῖ προδήλως συνεπτυγμένην καὶ ἠλλοιωμένην μορφὴν τοῦ ἐπιθ. **ἀμφί-ρρυτος καὶ παρ'** Ὁμήρ. **ἀμφί-ρυτος** (= ὁ πανταχόθεν περιρρεόμενος *ὑπὸ τῆς θαλάσσης*· πβ. **λιτὸς** καὶ **λισσός**), καθ' ὅσον μάλιστα τὸ ρημ. ἐπίθ. **ῥῠτὸς** (= ὁ ῥέων, ρευστός, ὑγρός) ὡς οὐσ. κατ' οὐδ. γένος (**ῥῠτὸν τό**) ἔχει τὴν σημασίαν: «**κέρας ἢ ποτήριον καταλῆγον εἰς ὀξὺ ἄκρον**, καθ' ὃ ὑπῆρχε μικρὰ ὀπή, δι' ἧς ὁ οἶνος ἔρρεεν ἐν λεπτῇ ῥοῇ»· [45] οὕτω ἀναμφιβόλως: ***ἀμφί-ρ-(ρ)υτ-jo-ς ἄμβρυττος ὁ** (= **ὁ ἀμφάκανθος** – ὑπὸ ἀκανθῶν περιβαλλόμενος — **ἐχῖνος**), ἐξ ὁμοιότητος πρὸς τὸ **ὀξυκέρατον καὶ** ἐν σχήματι διαφόρων ζῴων **ῥῠτόν**· πβ. **Ἄμβρυσσος ὁ** (= ὁ ἱδρυτὴς τῆς ὁμων. πόλεως **Ἀμβρύσ(σ)ου τῆς Φωκίδος**), **Ἄμφρυσος ὁ** (= ***«ὁ *ἀμφίρροος**, ὁ εἰς δύο ρεύματα χωριζόμενος?» ποτ. τῆς Θεσσαλίας), **ἐχῖνος ὁ** (= ἀκανθόχοιρος ὁ χερσαῖος, ἐχῖνος ὁ θαλάσσιος // τὸ ὄστρακον τοῦ θαλασσίου ἐχίνου // ποτήριον, ὑδρία, δοχεῖον), ὡς καὶ τὰ παρ' Ὁμήρ. **ἀμφι-φορεύς, ἀμφί-θετος φιάλη, δέπας ἀμφι-κύπελλον** ἐν σχέσει πρὸ τὸ **ῥυτὸν** (***ἀμφί-ρ(ρ)υτ-jo-ν**).

3. Τὸ ἀπὸ τοῦ Ὁμήρ. οὐσ. **βόθρος ὁ** (= φυσικὸς πλυνὸς πρὸς πλύσιν ἐνδυμάτων // ὄρυγμα ἐντὸς τοῦ ἐδάφους)· καὶ τοῦτο προφανῶς ἀποτελεῖ ἐξειλιγμένην μορφὴν τοῦ Ὁμηρ. ἐπιθ. **βαθύ-ρροος** (= ὁ εἰς βάθος ῥέων καὶ ὑπερεκχειλίζων· πβ. «*βαθυρρόου Ὠκεανοῖο*» Η 422, Ξ 311, λ 13, «*ἐς ποταμὸν εἰλεῦντο βαθύρροον*

---

43) Ἡ λέξις ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων ἀνάγεται εἰς τὸ ρῆμα **ἀφύω** (= ἀπολευκαίνομαι· Ἱππ.· πβ. **ἀφρός**) ἢ θεωρεῖται σύνθετον ἐκ τοῦ στερητ. **ἀ-** καὶ τοῦ ρήμ. **φύ-ω**, κατὰ δὲ τοὺς συγχρόνους ἐρευνητὰς εἶναι ἀγνώστου προελεύσεως.

44) Κατ' Ἀνθ. Παπαδόπουλον (Ἱστορ. Λεξικὸν τῆς Ποντ. Διαλέκτου 1, 406) θεωρεῖται ἀγνώστου ἐτύμου.

45) Βλ. Liddell — Scott — Κωνσταντινίδου, Μέγα Λεξ. τῆς Ἑλλην. Γλώσσης, Ἀθῆναι (1907), 4, 28· πβ. «*Δωρόθεός γ' ὁ Σιδώνιός φησι τὰ ῥυτὰ κέρασιν ὅμοια εἶναι, διατετρημένα δ' εἶναι, ἐξ ὧν κρουνιζόντων λεπτῶς κάτωθεν πίνουσιν· ὠνομάσθαι δὲ ἀπὸ τῆς ῥύσεως*» Ἀθήν. 11, 497 e.

ἀργυροδίνην» Φ 8)· ἤτοι: **βᾰθῠ́ρροος**, διὰ τῆς γεν. καὶ δοτ. ***βαθυρρόος**, καὶ ἀκολούθως, κατ' ἀναδρομικὴν ἀφομοίωσιν μετὰ συγχρόνου συγκοπῆς, ***βοθ(ῠ́ρ)ρόος** ***βοθ(υρ)ρὸς**[46] ***βοθρός**, καὶ ὡς οὐσ. **βόθρος ὁ**·[47] πβ. «*Αἱ δ' ὅτε δὴ ποταμοῖο ῥόον περικαλλὲ' ἵκοντο, / ἔνθ' ἦ τοι πλυνοὶ ἦσαν ἐπηετανοί, πολὺ δ' ὕδωρ / καλὸν ὑπεκπροῤῥέει* (=ἐκρέει κάτωθεν, ἀναβλύζει) ... / ... *εἵματα χερσὶν ἔλοντο καὶ ἐσφόρεον μέλαν ὕδωρ, / στεῖβον δ' ἐν βόθροισι*» Ὁμήρ. ζ 85–92.

Πιθανῶς κατ' ἀνάλογον τρόπον ἐσχηματίσθη καὶ τὸ οὐσ. **τάφρος ἡ** (=χάνδαξ, ὄρυγμα· ἀπὸ τοῦ Ὁμήρ.) ἐν σχέσει πρὸς τὸ θέμα (*ττᾰ̆ϝ-?) ***θαφ- τάφ-** τοῦ ρήμ. ***θάφ-jω θάπτω**.

4. Τὸ ἀπὸ τοῦ Ὁμήρ. ἐπίθ. **εὐρὺς** (=πλατύς, εὐρύχωρος, ἐκτεταμένος, μέγας)[48] ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὸ ὡσαύτως Ὁμηρ. **ἐῦ-ρρεὴς** (=**ἐύρροος, εὔροος, εὔρους**, ὁ καλῶς καὶ ἀφθόνως ῥέων) ἐπιβάλλει καταφανῶς τὴν ἐτυμολογικὴν σύνδεσιν τῶν λέξεων, καθ' ὅσον **ἡ εὔροια** (=ἡ εὔκολος ῥοή, ἡ ἐλευθέρα δίοδος ὑδάτων) τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ὁδῶν ἐν γένει, θαλασσίων τε καὶ χερσαίων (πβ. ***qven-** ***πεν-** ***πεν-τὸς *πον-τὸς πόντος ὁ** = πόρος, πέρασμα // θάλασσα· ἀλλὰ καί, κατὰ μετάπτωσιν, ***πᾰ̆-τὸς πάτος ὁ** = ἡ πεπατημένη ὁδός· Λατ. **pons, -ntis**, ἀρσ. =*«ἡ στενὴ δίοδος», γέφυρα· τὴν Ὁμηρ. χρῆσιν **ὑγρὰ κέλευθα**, ὡς καὶ τὸ Λατ. **patiens navium** = πλωτός)[49], ἀποτελεῖ ἀναντιῤῥήτως ὁμόλογον συνάρτησιν **τοῦ εὐρους** αὐτῶν· πβ. Ὁμηρ.: «*ἐϋῤῥεῖος ποταμοῖο*» Ζ 508, Ξ 433, Ο 265, Ω 692 κ. ἄ., καὶ «*Ἀργεῖοι φεύξονται ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης*» Β 159, «*εὐρέϊ πόντῳ*» Δ 498, «*ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον, / τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν*» Ζ 292, «*θαλάσσης εὐρέα κόλπον*» Σ 140, «*ἀλλὰ Σκάμανδρος / οἴσει δινήεις εἴσω ἅλος εὐρέα κόλπον*» Φ 125, κ.λ.π.

Διὰ τῆς τοιαύτης κατ' ἐξοχὴν μεταφορικῆς σημασίας (**ἐϋῤῥεὴς** = ὁ ῥέων ἀφθόνως καὶ κινούμενος ἐλευθέρως ἐν ἐκτάσει), τὸ δὲ καὶ κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὴν ἀκραιφνῶς ριζικὴν ἔννοιαν, φαίνεται ὅτι τὸ ***ἐϋ-σρεϝ-ὴς** [*]**εὐ-ρε-ὴς** καὶ κατὰ συναλοιφὴν ***εὐρής** (ὡς **νηλεὴς** καὶ **νηλὴς** Ὁμηρ., Αἰσχ.· πβ. **Νηλεύς, Νεῖλος**)[50] μετεσχηματίσθη εἰς ***εὐ-ρ-εὺς εὐρὺς** (γεν. ***εὐρ-έϝ-ος εὐρέος**) τῇ ἐπιδράσει ἀφ' ἑνὸς αὐτοῦ τούτου τοῦ θέματος ***σρεϝ- *ῥυ-** τοῦ **ῥέ-ω** (πβ. τὰ τῆς μυθολ. κύρ. ὀνόμ.

---

46) Καθ' ὃν τρόπον: **βοηθόος βοηθός**, ***δορυ-σσόϝος δορυσσόος δορυσσὸς** (ἐν Αἰσχ. Θηβ. 125), ***νεο-σσόϝος *νεοσσόος νεοσσὸς** (πβ. **νεό-σσυτος**), ***περι-σσόϝος *περισσόος περισσὸς** (βλ. ἐν ΠΛΑΤΩΝΟΣ 27 (1975), 297 κέξ.· πβ. **περι-σσεύω** = *«περιφέρομαι, περιέρχομαι, κινοῦμαι ταχέως πέριξ τινὸς χωρὶς νὰ δύναμαι νὰ εἰσέλθω ἐντὸς αὐτοῦ, συνωστίζομαι», πλεονάζω), ***πυρ-σσόϝος *πυρσόϝὸς πυρσός**, ***βοο-σσόϝος βουσσόος βουσὸς** (βλ. Frisck 1, 261 καὶ Chantraine 191), κλπ.

47) Κατὰ τὰ κρατοῦντα, συσχετίζεται ἁπλῶς ἡ λέξις πρὸς τά: **βαθύς, βόθυνος, βυθός**, καὶ Λατ. **fodio** (= ὀρύσσω).

48) Ἡ λέξις συνάπτεται ὑπὸ τῶν ἐτυμολόγων (J. B. Hofmann, Frisk, Chantraine) πρὸς **τὸ *ϝερὺς βαρὺς** καὶ τὰ Ἀρχ. Ἰνδ. **urú-** (=εὐρὺς) καὶ **váras-** οὐδ. (=εὖρος, πλάτος) **κατὰ δὲ** τὸ E. M. 396, 17 παράγεται «*παρὰ τὸ εὖ μόριον, καὶ τὸ ῥούω, τὸ ὁρμῶ*».

49) Βλ. συναφῶς ἐν ΠΛΑΤΩΝΟΣ 27 (1975), 309.

50) Ὀρθότατα τὸ πατρων. **Νηλ-εὺς** συνάπτεται πρὸς τὸ **νηλ(ε)-ὴς** «*als alter Todesgott?*» (βλ. Frisk, Griech. etym. Wörterbuch 2, 314)· ἡ δὲ ἄποψις τοῦ Chantraine (Diction. étym. 751) «*a été rapproché de νηλεὴς par étymologie populaire*» ἐπὶ τῷ ἰσχυρισμῷ ὅτι «*πρόκειται μᾶλλον περὶ διττοῦ τύπου εἰς -εὺς τοῦ Νειλέως*» (παραγώγου δῆθεν τοῦ **νέομαι**), — εἶναι ὅλως ἀνυπόστατος, καθ' ὅσον λησμονεῖ ὁ ἀείμνηστος Ἑλληνιστὴς (πβ. ἔνθ' ἀνωτ. σ. 336 καὶ 732) ὅτι ἡ παναρχαία μορφὴ τοῦ ἐπιθ. ἦτο ***νε-ελε-ὴς** (***νε-** καὶ **ἔλεος**)· πβ. **νεαρὸς νηρὸς (νεαρὸν ὕδωρ** = **νηρόν**, νερὸ) καὶ **Νηρ-εύς**.

Εὔ-ρυτος Εὐρύτη, πιθανῶς δὲ καὶ ***Εὐ-ρεύς?)** καὶ κατ' ἀναλογίαν κυρίως ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὸ ὁμόσημον **πλα-τὺς** (πβ. **πλατὺς Ἑλλήσποντος** Ὅμηρ., **πλατύρροος Νεῖλος** Αἰσχ.) ἐν ἀναγκαίῳ συσχετισμῷ — καὶ συμφυρμῷ — πρὸς ἀνάλογα διὰ τοῦ οὐσ. **πλάτος** σύνθετα (ὡς: **ἀ-πλατής, ἰσο-πλατὴς** Ἀριστ., καὶ δὴ πρὸς τὸ **εὐ-πλατὴς** Ξεν.)[51] ἐκ τοῦ **εὐρ-ὺς** ἀκολούθως προέκυψε κανονικῶς τὸ συμμέτρου σημασίας ἀντίστοιχον ἀφῃρημένον οὐσ. κατ' οὐδ. γένος: **εὖρος τὸ** (= ***«τὸ ῥέειν καλῶς καὶ ἀφθόνως καὶ κινεῖσθαι ἐν ἐκτάσει ἀνέτως καὶ ἐλευθέρως»** *καὶ κατὰ συνεκδοχήν*: ἡ ἔννοια τοῦ ἐκτεταμένου χώρου, τὸ πλάτος, *ἀντὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἐνεργείας*· πβ. **ἰσο-ευρὴς** Φώτ.).

Ἡ ὡς ἄνω, σημειωτέον, ἐξέλιξις τοῦ **ἐϋρρεὴς** εἰς **εὐρὺς** ἐνισχύεται ἀναμφιβόλως καὶ ἐπιβεβαιοῦται ἐξάπαντος καὶ σχεδὸν ἀναγκαίως διὰ τοῦ ἀναλόγου κατὰ παράλληλον συμμετρίαν σχηματισμοῦ **φαρδὺς** (= **πλατύς, εὐρύς**· πβ. **φάρδος τὸ** καὶ **φαρδύνω**) ἐκ τοῦ ἐπιθ. **εὐ-φραδ-ὴς** (= εὔγλωττος)[52].

Ἐξ ἄλλου ἡ σύγκρισις τοῦ **εὐρ-ὺς** μετὰ τοῦ Ἀρχ. Ἰνδ. ***vurù- urù-** (= εὐρύς, μακρός· πβ. **váras**-οὐδ.= εὖρος, χῶρος) καὶ τοῦ Ζενδ. **vouru-** (=εὐρύς), προφανῶς κατὰ μετάθεσιν ἐκ πιθανοῦ τύπου ***ouvru- uvrù-**, ἐν συναρτήσει πρὸς τὰ Ἀρχ. Ἰνδ. **vàsu-** (= **ἐύς?**, καλός· πβ. Ζενδ. **vohu-**) καὶ **sràvati** (= ῥέειν· πβ. **srava-** = ῥόος, **srutà-** = ῥυτός), — ἐπισημαίνει ἐνδεχομένως καὶ αὖθις τὴν αὐτήν, ὡς εἰς τὰ ***ἀμφί-ρροος ὄμβρος** καὶ Ἀρχ. Ἰνδ. **abhrà-** (= νεφελώδης καιρός, νέφος) καὶ **àmbhas** (= ὄμβριον ὕδωρ, ὕδωρ), ἐτυμολογικὴν σχέσιν, καθ' ὅσον ἡ ὑπὸ τῶν ἐτυμολόγων σύναψις τῶν λέξεων πρὸς τὸ ***ϝερ-ὺς βαρὺς** εἶναι ἀβάσιμος σημασιολογικῶς καὶ ἐγένετο προδήλως κατ' ἐπίφασιν· ἐκτὸς ἐὰν εἶναι δυνατὴ κατὰ τὴν φθογγολογίαν τῆς Ἰνδ. γλώσσης ἡ προέλευσις τοῦ **urù-** ἐξ ἑνὸς καθ' ὑπόθεσιν συνθέτου ***vasu- sravas-** (= **ἐϋ-ρρεής**), κατὰ τὸν σχηματισμὸν **madhu- sravas-** (= ***«μεθυ-ρρεής»**, μελί-ρροος)· **ἀλλὰ** μία τοιαύτη ὑπόθεσις ἐκφεύγει πιθανῶς τῶν ὁρίων τῆς συναφοῦς ἐπιστημονικῆς δεοντολογίας.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὡς ἄνω ἐπιχείρημα, τοῦ ἀπιθάνου δηλονότι τῆς συνδέσεως τοῦ Ἀρχ. Ἰνδ. **urù-** πρὸς ἀντίστοιχον — ὡς τὸ **εὐρὺς** < **ἐϋρρεὴς** — σύνθετον, δυνατὸν νὰ ἑρμηνευθῇ **ἐπὶ** τῇ βάσει τῆς Συγκριτικῆς Γλωσσολογίας ὡς παντελὴς ἀποκλεισμὸς τοῦ πράγματος, — προσάγονται ἐπὶ τούτοις καὶ τὰ ἑξῆς εἰς ἐπίρρωσιν τῶν προταθέντων:

Τὸ ἀπὸ τοῦ Ὁμήρ. ἐπίθ. **μέσσος**, ὡς ἀρκούντως ἐδείχθη[53] παρὰ τὰ κρατοῦντα, προέκυψε διὰ συνθέσεως τοῦ ἀρνητ. μορίου ***me μὴ** (Δωρ. **μᾱ** καὶ Βοιωτ. **μεί**, Ἀρχ. Ἰνδ. **mā**, κλπ.) μετὰ τῆς ρίζης ***tvə-** (= ***«εἶναι τι ἐξωγκωμένον, συνηνωμένον, — ἰσχυρόν, δυνατόν»**) προσλήψει καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλήξεως **((s)vo-s)** **-ϝος** ἐξ Ἰαπ. τύπου ***mē-tvə-vo-s·** ἐξ αὐτοῦ ἀφ' ἑνὸς ***μά-τϝᾰ-ϝος μά-ττα-βος** (= ***«ὁ μὴ ὢν σῶος»**· πβ. τὰ τοῦ Ἡσυχ. **«μάτταβος**· *ὁ μωρός*», **«ματτάβης**· *ἀπορῶν*», **«ματταβεῖ**· *περιβλέπει· ἀδημονεῖ*» καὶ **«ματταβούμενος**· *μέλλων, καὶ ἀποκνῶν*», ὡς καὶ τὸ κύρ. ὄν. **Μέταβος** καὶ τὸ οὐσ. **μέσσαβον** κατὰ πληθ.

---

51) Πβ. ***ἄκ-ω** ***ἀκ-εύ-ς** ***ἀκ-ὺς** καὶ ***ἄκος τό**, *— **ἄκ-ης** (***ἀμφι-άκης ἀμφάκης ἀμφήκης, ἠκής**), ἀλλὰ καὶ ***ὀκ-εύ-ς** ***ὀκ-ὺς** (ὡς **ἄκρος ἄκρις** καὶ **ὄκρις**) καί, διὰ τῶν συνθέτων *— **ὀκ-ης**, ***ποδο-όκης ποδώκης**, ***ἱππο-όκης ἱππώκης**, ***ἀνεμο-όκης ἀνεμώκης**, — ***ὠκ-εύ-ς ὠκ-ύς**, γεν. ***ὠκ-έϝ-ος ὠκέος**· πβ. **ὠκύ-πους** καὶ **ὠκύ-ροος** ποταμὸς (Ὅμηρ.).

52) Βλ. Γ. Ν. Χατζιδάκι, Μεταιων. καὶ Νέα Ἑλληνικά, ἐν Ἀθήναις 1907, τ. Β΄ σ. 29 (ἔνθα: *«... ἀπὸ τοῦ* **εὐρέος** *λόγου προῆλθεν ἡ ἔννοια τοῦ* **εὐρέος** *καθόλου»*) καὶ Ν. Π. Ἀνδριώτη, Ἐτυμ. Λεξικὸ τῆς Κοινῆς Νεοελληνικῆς, 2η ἔκδ., Θεσσαλονίκη 1967.

53) Βλ. ἐν ΠΛΑΤΩΝΟΣ 27 (1975), 296 κἑξ.

παρὰ Καλλ., ἐν σχέσει πρὸς τὸ ***tvə-vo-s**[54] ***σσα-ϝο-ς σάϝος σάος σόος σῶς**[55] καὶ τὸ ἀρχ. 'Ινδ. **s'àvas-** οὐδ. = πάχος, δύναμις, ὑπεροχή) καὶ ἀφ' ἑτέρου κατ' ἀντιδιαστολὴν προφανῶς τῆς σημασίας ***μέ-ττο-ϝο-ς *μέττοος μέττος** (Κρητ. καὶ Βοιωτ.· πβ. τὰ τοῦ 'Ησυχ. ***ττα-εύ-ς**[56] «**ταῦς**· *μέγας, πολύς*», «**ταῦσας**· *μεγαλύνας, πλεονάσας*» καὶ «**ἐπίταυρον**· *ἰσχυρόν*», ὡς καὶ τὸ οὐσ. **ταῦρος** καὶ τὸ 'Αρχ. 'Ινδ. **tavàs-** = παχύς, δυνατός, ρωμαλέος) καὶ ἐκ παραλλήλου 'Επ. καὶ Αἰολ. ***μέ-σσο-ϝο-ς *μέσσοος μέσσος** καὶ 'Αττ. **μέσος** (= *«**ὁ μὴ ὢν σῶος**, ὁλόκληρος, ἀλλ' ἀνήκων εἰς τμῆμα τοῦ συνόλου καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸ μέσον», ὁ ἐν τῷ μέσῳ κείμενος)· οὕτω προφανῶς καὶ ***μεί-σσο-ϝο-ς *μείσσοος *μεῖσσος *μεῖσος** καὶ ὡς ἀφῃρημένον οὐσ. κατ' οὐδ. γένος (ὡς: **στεινὸς ὁ** καὶ **στεῖνος τὸ** Ὅμηρ., **κυφὸς ὁ** καὶ **κῦφος τὸ** 'Ιππ., **μακρὸς ὁ** καὶ **μάκρος τὸ** 'Αριστοφ., **ἄκρος ὁ** καὶ ***ἄκρος τὸ** κατὰ πληθ. **ἄκρεα** 'Ιππ. καὶ Γαλ., **ἱκανὸς ὁ** καὶ ***ἵκνος ἶχνος τό**, ***κέρ-jω κείρω *κερτὸς ὁ** καὶ ***κέρτος κέρδος τὸ** = *«τὸ κειρόμενον ἔριον τῶν προβάτων» καὶ *κατ' ἐπέκτασιν τῆς σημασίας*: ὄφελος[57], καὶ ἐκ παραλλήλου κατὰ μετάπτωσιν **καρτὸς ὁ** καὶ **κάρτος τό**, κατὰ μετάθεσιν **κράτος τὸ** καὶ Αἰολ. **κρέτος** = *«ἡ ἱκανότης τοῦ κείρειν», δύναμις, ἰσχύς, ἐξουσία[58], — κ.π.ἄ.) ***μεῖσος τό**, κατ' ἔκπτωσιν ***μῖσος** (πβ. ***σφέ-ελος *σφεῖλος φίλος ὁ** καὶ **φεῖλος τὸ**) καὶ ἀναλογικῶς πρὸς τὸ πρωτότυπον: **μῖσος** (= *«ἔνδεια, φθόνος», ἀπέχθεια· πβ. Λατ. **miser** = ἀσθενής, ἐλεεινός, δυστυχής). 'Εκ παραλλήλου — καὶ ἴσως πρωτοτύπως — διὰ τοῦ ἐπιθήματος **-jo-s** ἐσχηματίσθη 'Ιαπ. σύνθετον ***mé-tvə jo-s**, ἐξ οὗ ἀφ' ἑνὸς ***μά-ττα-jo-ς *μάτταιος μάταιος** (= ἄφρων, ἀνόητος, κενός· ἐξ αὐτοῦ, παρὰ τὰ περὶ τοῦ ἀντιθέτου νομιζόμενα, προέκυψε κατ' ἀντίστροφον παραγωγὴν τὸ οὐσ. **μάτα μάτη** = μωρία, *καὶ ἐν ἐπιρρ.* χρήσει κατ' αἰτ. **μάτην** = ἀλόγως, ἀνωφελῶς) καὶ ἀφ' ἑτέρου κατ' ἀντιδιαστολὴν τῆς σημασίας ***μέ-σσα-jo-ς μεσαῖος** (= μέσος· 'Αντιφ.)· πβ. 'Αρχ. 'Ινδ. **mádhya-**, Λατ. **medius**, 'Αρχ. Γερμ. **mitti**.

Πρὸς τούτοις καὶ πέραν τῶν ὡς ἄνω, ἐκ τοῦ ***mé-tvə-vo-s μέσσος** κατὰ συναλλαγὴν τοῦ διττοῦ **σσ** (ἢ **ττ**) μετὰ τοῦ **θ** (=**th**)—ὡς: ***σσέϝ-ω σεύω σόος λαο-σσόος** καὶ ***θέϝ-ω θέω θοὸς Λαο- -θόη** (Ὅμηρ.), **Μέσσαπος** (=*«ὁ μὴ σῶος,

---

54) Βλ. Hj. Frisk, Griech. etym. Wörterbuch 2, 844.

55) Πβ. ***σσέϝ-ω σεύ-ω** (**πέρι-σσεύω *περι-σσόϝος *περισσόος περισσὸς**) καὶ **σεί-ω σί-ω** (= *«εἶμαι συνηθροισμένος, κινοῦμαι», ὡς: ***σσά λος, κονί-σσαλος** = «**κονι ορτός**», **σάλος** καὶ **σαλ-εύ-ω**· ***δέν-jω δέννω δένω δέω *δόνος δόναξ** = «κάλαμος ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενος» καὶ **δονέω**).

56) Πβ. Ποντ. **σαεύ-ω** (= σέβομαι, ὑπολογίζω, ἐκτιμῶ), τὸ ὁποῖον κατ' Ἀνθ. Παπαδόπουλον ('Ιστορ., Λεξ. τῆς Ποντ. Διαλέκτου 2, 259) συνάπτεται πρὸς τὸ Τουρκ. **saymak** (= ἀριθμεῖν).

57) Πβ. *«**κούρεψε τ' ἀβγό, καὶ πάρε τὸ μαλλί του**» (ἐπὶ ματαιοπονοῦντος ἢ ἐπὶ ἀγόνων ἐπιχειρήσεων, οὐδὲν φερουσῶν κέρδος· βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Παροιμίαι, τόμ. Β', **ἐν 'Αθήναις** 1900, σ. 609), τὸ ΝΕ **μαλλὶ τὸ** (= μαλλὶ // χρήματα, λεφτά· βλ. Κ. Δαγκίτση, Λεξικὸ τῆς Λαϊκῆς, 'Αθῆναι 1967), ὡς καὶ τὸ Λατ. **pecunia** (= οὐσία, πλοῦτος // χρήματα, ἀργύριον· πβ. **pecus** θ. = κτῆνος, ζῷον, πρόβατον).

58) Πβ. **καρδία κραδίη κάρζα κόρζα ἡ** (= *«ἡ κειρομένη καὶ κείρουσα» ἕδρα τῆς ζωῆς), **κῆρ** καὶ — κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ **ἔαρ ἦρ — κέαρ, Κρόνος χρόνος** (=*«ὁ ἀενάως κειρόμενος καὶ κείρων τὰ ἑαυτοῦ ἔργα»)· πβ. ὡσαύτως τὸ οὐσ. ***ἄ-κερτος ἄχερδος ἡ** (=*«ἡ σκληρᾶς συστάσεως καὶ ἐν ἄκραις φυομένη» ἀγριαπιδιὰ) καὶ ***ἀκρὰς ἀχρὰς ἡ** (ὡς **κοῖλος κοιλάς, μόνος μονάς**, κλπ.· οὕτω καὶ **ἄκρος *ἀκρὰς ἀχράς**), καὶ ἐν τῇ ΝΕ **ἀγκορτσιὰ** καὶ **γκορτσιὰ ἡ**, τὸ ὁποῖον ἐσφαλμένως κατ' ἄλλους ἀνάγεται εἰς τὸ 'Αλβ. **goritse** (πβ. **ἀκὶς** καὶ ΝΕ **ἀγκίδα**), ἐνῶ κατ' ἀλήθειαν φαίνεται ὅτι συνέβη ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον.

ἀσαφής, ἄφρων»? πβ. Λατ. **Messāpus** καὶ **ne-săpius** = ἄφρων) καὶ **Μέθαπος, Παρνᾶσσός** καὶ ***Πάρνᾱθος ***Πάρνηθος* Πάρνης** (γεν. **-ηθος**), **Παρνήσσιος** καὶ **Παρνήθιος, λειτὸς** *λῑτὸς (καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ πρωτότυπον : λῑτὸς) ***λῑ̆τ-jὸς λισσὸς** *λίσσος καὶ **λίθος**[59], **λισσὰς** καὶ **λιθάς**, ***βεν-τὸς**[60] **βᾰτὸς** [*] **βοτὸς**[61] ***βῡτὸς *βυτ-jὸς βυσσὸς**[62] **ἄβυσσος** καὶ **βυθὸς ἄ-βυθος** (πβ. «**ἀβυδόν**· *βαθὺ*» Ἡσύχ., καὶ **Ἄβῡδος ἡ** = ἀρχαία πόλις τῆς Τροίας παρὰ τὸν Ἑλλήσποντον // πόλις τῆς Αἰγύπτου παρὰ τὸν Νεῖλον), «**βάσσος**· *οὐδετέρως· ἡ βῆσσα*» (Ἡσύχ.· πβ. Λατ. **bassus** = χαμηλός) καὶ **βάθος**, «**βύσσαλοι**· *βόθροι*» καὶ «**βύθαλον**· *βύσμα*» (Ἡσύχ.), ἀλλὰ καὶ **ὕσσακος ὁ** (= αἰδοῖον) καὶ Ποντ. **ὑθάκιν τὸ** (= ὁ μαστὸς *ἀγελάδος*)[63], κ. ἄ. — ἐσχηματίσθησαν ἐξάπαντος καὶ τὰ ἀκόλουθα :

α) *μέθος (= ὁ μὴ ὢν σῶος, ἐνδεὴς // παράφρων) καὶ καθ' ἑτεροίωσιν **μόθος** ὁ (= ***«μῖσος**, ἔνδεια // ἔχθρα, ἐχθρότης, λογομαχία», μάχη, ὁ θόρυβος τῆς μάχης· Ὅμηρ.)· πβ. **μοτὸς ὁ** καὶ **μοτόν τὸ** (= ***«τὸ μὴ σῶον** ὕφασμα», ῥάκος· πβ. **μέσ(σ)αβον** = ἱμὰς δερμάτινος), ὡς καὶ τὰ **μεσσήρης** (= ὁ ἐν τῷ μέσῳ ἡρμοσμένος, μέσος) καὶ «**μοθούρας**· *τὰς λαβὰς τῶν κωπῶν*» (Ἡσύχ.), **Μεθουριάδες** (νῆσοι), ἐν συσχετισμῷ πρὸς **τὰ οὐρά, κόθ-ουρος** (= κολοβὸς) καὶ **κόλ-ουρος.**

β) μόθαξ καὶ **μόθων ὁ** (= ***«ὁ μὴ σῶος, ὁ μὴ γνήσιος** πολίτης», τέκνον εἱλώτων ἢ περιοίκων ἄνευ πλήρων πολιτικῶν **δικαιωμάτων** ἀνδρούμενον)· πβ. **Μεσσάνα** (Λατ. **Messāna**· πβ. **in-sānus** = ***«ὁ μὴ σῶος»**, νοσῶν τὰς φρένας, παράφρων) καὶ **Μεσσήνη** (= ἡ ὑποτελὴς τῶν Σπαρτιατῶν χερσόνησος τῆς Μεσσηνίας) **ἀλλὰ καὶ Μέθανα Μεθώνη Μοθώνη** καὶ καθ' Ἡσύχ. «**Μοθώ(ν)η**· *πόλις Θεσσαλίας. καὶ γαστὴρ*» (ἤτοι : ***«ἡ μὴ σώα**, μὴ πλήρης, ἀκόρεστος καὶ ἄπληστος **γαστήρ**»), ***Μέσσων** (πβ. **Μέτων, -ωνος**) καὶ **Μέθων Μόθων** ἴσως καὶ **Μέδων, Μέδουσα).**

* * *

Τὸ ἀσφαλὲς τῆς τοιαύτης ἐτυμολογικῆς ἑρμηνείας προδήλως διαφαίνεται διὰ τῆς συγκρίσεως πρὸς **ἀνάλογα** μετὰ τοῦ στερητ. ***νᾰ̆** (*νε- καὶ *νε-ε- νη- Δωρ. νᾱ-, Ἀρχ. Ἰνδ. **nā̆-**, Λατ. **ne**) σύνθετα :

α. Ἰαπ. ***né-tvə-vos** *νέ-τϝᾰ̆ϝ-ος *νέ-τϝο-ϝος ***νέ-σσο-ος** *νέσσος (= ὁ μὴ ὢν σῶος) καὶ κατὰ συμφυρμὸν μετὰ τοῦ ***né-vo-s** **νέϝος νέος** (= ***«ὁ μὴ** ἔχων τι ἀνῆκον **εἰς ἑαυτόν**, ὁ μὴ κεκτημένος ἰδίαν περιουσίαν» νέος τὴν ἡλικίαν

---

59) Βλ. ἐν ΠΛΑΤΩΝΟΣ 27 (1975), σ. 377.

60) Ἡ ρίζα τοῦ ρήμ. **βαίνω** κατὰ τὰ κρατοῦντα εἶναι ***βαν- *βαμ-**, ἀλλ' ἐν τούτοις κατ' ἀλήθειαν — ὡς ἄλλωστε δεικνύει καὶ τὸ Λατ. **vĕn-io** — φαίνεται ὅτι εἶναι ***βεν-** (ἤτοι Ἰαπ. ***gven-**)· πβ. **βένθος** καὶ κατὰ μετάπτωσιν **βάθος** (ὡς ***qven- *πεν- *πεν-τὸς *ποντὸς πόντος** καὶ κατὰ μετάπτωσιν **πάτος**, καὶ ἐκ παραλλήλου **πένθος** καὶ **πάθος**· πβ. καὶ ***πάθ-σκ-ω πάσχω**)· βλ. ἔνθ' ἀνωτ. σ. 307 κέξ.

61) Πβ. **πρό-βατον** καὶ **βοτὸν** (= κτῆνος· Ὅμηρ.), ἐξ οὗ ἀναμφιβόλως — παρὰ τὰ περὶ τοῦ ἀντιθέτου νομιζόμενα — προέκυψε κατ' ἀντίστροφον παραγωγὴν καὶ τὸ ῥῆμα ***βότ-σκ-ω** **βό-σκω**, ὡς : **-πεν- *πά-θ-σκ-ω πάσχω**, ***βεν βαίνω βα-τὸς *βά-τ-σκ-ω βάσκω** (= βαίνω δρομαίως, φεύγω // ἔρχομαι ταχέως).

62) Πβ. «**βύττος**· *γυναικὸς αἰδοῖον*» (Ἡσύχ.) καὶ **βάτ(τ)αλος**, ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰ **βυσσὸς βυθὸς** καὶ **βύσσαλος βύθαλος** (Ἡσύχ.), ὡς καὶ τὸ ΝΕ **πάτος ὁ** (= πυθμήν, βυθὸς // ἕδρα, πρωκτὸς // γυνὴ καλλίπυγος).

63) Ἡ λέξις ἐσφαλμένως ἀνάγεται εἰς τὰ **τιτθάκιον** ἢ **οὔθαρ**· βλ. Ἀνθ. Α. Παπαδοπούλου, Ἱστορ. Λεξ. τῆς Ποντ. Διαλέκτου 1, 364.

ἄνθρωπος· πβ. τὴν ΝΕ χρῆσιν : **ἔχει τὸ δικό του** = ἔχει περιουσίαν τινά)[64] μετεσχηματίσθη εἰς ***νεο-σσό͜ϝος *νεο-σσόος νεοσσὸς**[65] **νοσσὸς** (= *«**ὁ μὴ ὢν σῶος** καὶ ἄρτιος, ὁ μὴ πλήρως ἐσχηματισμένος»)· πβ. τὰ κύρ. ὀνόμ. **Νέσσος** (= *«**ὁ μὴ σῶος**, ὁ μὴ γνήσιος ἄνθρωπος» Κένταυρος) καὶ ***Νέ-σσῠ-τος Νέστος**, ὡς δηλοῖ καταφανῶς τὸ παρ' Ἡσυχ. «**νεόσσυτα**· *νεωστὶ ὁρμῶντα. νεαρά*», **Νέσσων, Νόσσος, Νοσσὼ** κλπ., ὡς καὶ τὰ **νόσσαξ** (= νεοσσὸς) καὶ Ποντ. **νοσσάκα ἡ** (= νεαρὰ καὶ μὴ εἰσέτι ᾠοτοκοῦσα ὄρνις· πβ. **μόζος**[66] **ὁ** = ταῦρος, **μοζίκα ἡ** = ἀγελὰς παραμένουσα στεῖρα ἐπὶ μεῖζον τοῦ ἔτους διάστημα ἀλλὰ παρέχουσα εἰσέτι γάλα, **μοζὶν**[67] τὸ = μόσχος ἡλικίας ἑνὸς ἔτους).

Οὕτω δύναται ἐπαρκῶς νὰ ἑρμηνευθῇ καὶ ἡ προέλευσις τοῦ οὐσ. **νοῦσος** καὶ **νόσος ἡ**· ἤτοι διὰ τοῦ ***νέ-σσᾰ͜ϝος *νέ-σσο͜ϝος *νέσσοος** καὶ καθ' ἑτεροίωσιν ***νόσσοος *νόσσος (ὑγίεια)** (= *«ἡ μὴ σώα ὑγεία», ἡ νοσηρὰ κατάστασις τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ σώματος· πβ. τὰ Λατ. **sānus** = σάος, ***ne-sānus in-sānus** = παράφρων, **in-sania** = νόσος τοῦ νοῦ, μανία) προέκυψε κατ' ἔκπτωσιν καὶ ἀναπληρωματικὴν ἔκτασιν τὸ κατὰ μετάστασιν οὐσ. **νοῦσος** καὶ **νόσος** (ἢ — ἧττον πιθανῶς — κατὰ συγκοπήν : ***νόσ-σο͜ϝος *νόσ(σ)͜ϝος νοῦσος)**· πβ. **νόσσαξ** (= νεοσσὸς) καὶ **νοσᾰκερὸς** (= νοσηρός· Ἀριστ.) καὶ καθ' Ἡσύχ. «**νοσακερός**· *νοσώδης. τρυφερός, μαλακός*».

Ὡσαύτως κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑρμηνεύεται ἄριστα καὶ τὸ οὐσ. **νῆσος** (Δωρ. **νᾶσος** καὶ Ῥοδ. **νᾶσσος**) **ἡ**· ἤτοι ***σσά͜ϝος σάος σόος** μετὰ τοῦ στερητ. **νᾱ-** (= **νη-** < ***νε-ε-**) : ***νά-σσᾰ͜ϝος *νά-σσο͜ϝος *νά-σσοος νᾶσσος νᾶσος νῆσος** (*γῆ, χώρα*) (= *«ἡ μὴ σώα γῆ, ἡ μὴ πλήρης ξηρά», τμῆμα γῆς *περιβαλλόμενον ὑπὸ θαλάσσης*· πβ. «**νῆσον**· *νεοττὸς*» Ἡσύχ.)· ἡ τοιαύτη δὲ ἐτυμολογικὴ ἑρμηνεία ἐπιβεβαιοῦται ἀναντιλέκτως καὶ ὑπὸ τοῦ Λατ. **insŭla**, τὸ ὁποῖον προδήλως φαίνεται ὅτι συνετέθη κατ' ἀνάλογον τρόπον· ἤτοι : Ἰαπ. ***solvos** (= ***ὅλο͜ϝὸς ὁλοὸς ὅλος** καὶ Λατ. **salvus** = σῶος, ἀκέραιος, ἀβλαβής· πβ. **solvo** = *«σῴζω», λύω τινά, — **sălus** = σώα καὶ ἀβλαβὴς κατάστασις, ὑγεία, εὐεξία, — **sollus** = = ὅλος, **sōlus** = *«συνηνωμένος καὶ ἀκέραιος», μ ό ν ο ς, — **sălum** = σάλος, ταραχή, πέλαγος, θάλασσα) καὶ ἐν συνθέσει μετὰ τοῦ στερητ. **ne** : ***in-solva** (*terra*) καὶ ἀκολούθως κατὰ μετάστασιν ***in-sŏlla** (πβ. **sollus** = ὅλος, καὶ **sōlus** = μόνος, — ὡς : **εἷς** καὶ **μόνος**) καὶ κατ' ἔκπτωσιν ***in-sŏla insŭla**

---

64) Βλ. ἐν ΠΛΑΤΩΝΟΣ 27 (1975), 302 (ἐν ὑποσελ. σημ. ὑπ' ἀριθ. 107).

65) Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἄποψιν προέκυψεν ἡ λέξις ἐκ τοῦ ***νεο-κj-ὸς** (= πρωτόπειρος· ἐκ θέματος δῆθεν ***κj-o-** τοῦ **κεῖμαι**).

66) Τὸ οὐσ. προφανῶς καταδεικνύει ὅτι τὸ — ἐσφαλμένως — ἀμφισβητούμενον **μέσα τὰ** (ἐν Ε. Μ. 575, 10 : «*Σικελοὶ δὲ καὶ Ταραντῖνοι μέσα αὐτὰ ἀποκαλοῦσιν*») εἶναι ὄντως τὸ πρωτότυπον τοῦ **μέζεα τὰ** (= τὰ γεννητικὰ μόρια τοῦ ἄρρενος ζῴου)· ἤτοι **μέσσος ὁ** καὶ ὡς οὐσ. ***μέσσος τὸ** (= τὸ κεντρικὸν σημεῖον πράγματός τινος // τὸ κεντρικὸν καὶ οὐσιῶδες ὄργανον) καὶ ἀκολούθως : ***μέθος *μέδος**, κατὰ συμφυρμὸν ***μέσδος μέζος μῆδος**, πληθ. **μέδεα μέζεα μήδεα**· πβ. τὰ κύρ. ὀνόμ. **Μέδων** (= πόσθων ?), **Εὐρυμέδων** (= βασιλεὺς τῶν Γιγάντων), **Μέδουσα** (= μία τῶν Γοργόνων), — ἀλλὰ **μέδων** (= ἄρχων, κύριος· πβ. **φαλλὸς** καὶ **Φαλλὴν βαλλὴν** = βασιλεὺς) καὶ **μεδέων μεδέουσα** παρ' Ὁμήρῳ.

67) Κατ' Ἄνθ. Α. Παπαδόπουλον ('Ιστορ. Λεξ. τῆς Ποντ. Διαλέκτου 2, 50) αἱ λέξεις **μόζος μοζίκα μοζὶν** θεωροῦνται ξένα δάνεια· πβ. τὸ Ἀρμ. **mozi** = νέος βοῦς, ταῦρος, μόσχος· πβ. **μέζεα**), τὸ ὁποῖον καταφανῶς εἶναι δάνειος ἐκ τοῦ **μοζί(ο)ν** τύπος (καθ' ὑποκορισμὸν τοῦ **μόζος**).

(= ***«ἡ μὴ σώα καὶ στερρά,** ἡ μὴ στερεὰ γῆ», ἡ νῆσος)[68], καθ' ὃν τρόπον ἐκ τοῦ **pro-videns** προέκυψε τὸ ἐπίθ. **prūdens**· πιθανώτατα δὲ ἐκ τοῦ ***in-sŏla** κατ' ἀφαίρεσιν τοῦ στερητικοῦ ἐσχηματίσθη καὶ τὸ οὐσ. **sŏlum** (= ἔδαφος, γῆ, χώρα).

b Ἐκ τοῦ ***ne-tvə-vos** ***νέσσος** (= ὁ μὴ ὢν σῶος), κατὰ συναλλαγὴν τοῦ διττοῦ **σσ** μετὰ τοῦ **θ,** προέκυψεν ἀκολούθως ἄδηλος τύπος ***νέθος,** καὶ ἐξ αὐτοῦ καθ' ἑτεροίωσιν **νόθος** (= ***«ὁ μὴ ὢν σῶος, μόθαξ, μόθων»,** ὁ μὴ γνήσιος, ὁ μὴ ἐκ νομίμου γάμου υἱός· Ὅμηρ.)[69]· πβ. **νοθᾱ-γενής, Νόθων** (κύρ. ὄν.), ἀλλὰ καὶ ***νέθων Νέδων** (= ποτ. καὶ πόλις τῆς ***«μὴ σώας** καὶ ἐλευθέρας» **Μ ε σ σ η - ν ί α ς**) καὶ **Νέδα.**

Διὰ τοῦ ***νέθος *νέδος *νῆδος** (πβ. ***νέ-σσοος *νέσσος** καὶ ***νά-σσοος νᾶσσος νᾶσος νῆσος ἡ**) πιθανώτατα δύναται νὰ ἑρμηνευθῇ καὶ τὸ οὐσ. **νηδὺς ἡ** (= στόμαχος, κοιλία, ὑπογάστριον, μήτρα)· ἤτοι: ***νῆδος (στόμαχος)** (= ***«ὁ μὴ σῶος,** ὁ μὴ πλήρης, ὁ μηδέποτε πεπληρωμένος καὶ ἀείποτε κενούμενος, ὁ ἀκόρεστος καὶ ἄπληστος» στόμαχος) καὶ κατ' ἀναλογικὴν ἐπίδρασιν τοῦ **δελφὺς ἡ** (= ἡ μήτρα): **νηδύς,** γεν. **-ύος**· ἐκ τοῦ **νηδὺς** ἀκολούθως προέκυψε τὸ ἐπίθ. **νήδυμος** (= ***«ἀκόρεστος,** τεταραγμένος, ἀγωνιώδης, βαρύς», *καὶ κατ' ἐπίδρασιν προφανῶς παρετυμολογικὴν τοῦ* **ἡδὺς ἥδυμος**: γλυκύς)· πβ. *«αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τόν γε λίπῃ ψυχή τε καὶ αἰών, / πέμπειν μιν Θάνατόν τε φέρειν καὶ νήδυμον* (= ἡδύν ??) *Ὕπνον»* Ὁμημ. Π 454, ὡς καὶ τὰ Λατ. **nassa** (= κύρτος, ἁλιευτικὸς κάλαθος) καὶ **nōdus** (= ἄμμα, κάθαμμα, δεσμός, κόμβος, πλοκή, κονδύλωμα· πβ. **μέζεα** καὶ **μήδεα τά), medulla** (= ***«τὸ μέσον,** τὸ κενὸν — ὀστοῦν», ὁ μυελὸς τῶν ὀστῶν, **μεδούλι), mŏdus** (= **μ έ τ ρ ο ν**[70]), **mŏdius** (μόδιος, ὁ ἑκτεύς) καὶ **mĕ-dimnus** (= μέδιμνος), καὶ δὴ τὰ παρ' Ἡσυχ. **«μόδα·** *στρώματα»* καὶ **«Μεθώ(ν)η·** *πόλις Θεσσαλίας. καὶ γαστήρ»*, ἴσως δὲ καὶ τὰ **Μηδία** (= ***«ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῆς** Ἀσίας κειμένη χώρα» ?) καὶ **Μῆδος,** καὶ τὸ κύρ. ὄν. **Μήδεια.**

* * *

γ) μέθη ἡ (= ***«ἡ μὴ σώα** κατάστασις, ἡ **νόθος** — νοσηρὰ — καὶ μὴ κατὰ τὴν ὑγιᾶ φύσιν ὑπάρχουσα κατάστασις», ἡ ὑπερβολικὴ πόσις οἴνου καὶ ἡ συνεπείᾳ ταύτης κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου)· πβ. **ματτύη ἡ** (= ***«μὴ σώα.** μὴ πλήρης ἀλλ' ἐκλεκτὴ τροφή, **μεζές**[71]», πολυτελές τι καὶ ὀρεκτικώτατον λίχνευμα).

Ἀναμφιλέκτως, κατὰ τὰ ἀνωτέρω καὶ παρὰ τὰ παραδεδεγμένα, ἡ λέξις **μέθη** προέκυψεν ὁμαλῶς ὡς θηλ. οὐσιαστικὸν ἐκ τοῦ ὡς ἄνω ἁμαρτύρου ἐπιθ. **(μέσ-σος) *μέθος** (ὡς: **ἄκρος** καὶ **ἄκρα, μέσος** καὶ **μέση,** κ.λ.π.)· πβ. τὰ κύρ. ὀνόμ. **Μέθων** (καὶ **Μέδων ?) Μόθων** ἐν σχέσει πρὸς τὰ **Νέσσων Νέδων Νόθων.**

δ) μέθυ τὸ (= ***«τὸ γενεσιουργὸν αἴτιον τῆς κραιπάλης τοῦ μὴ ἔχοντος σώας τὰς φρένας *μέθου»,** ὁ οἶνος)· τὸ οὐσ., καίτοι θεωρεῖται ἀνέκαθεν ὡς ἡ πρωτότυπος τοῦ **μέθη** λέξις, ἐν τούτοις εἶναι κατ' ἀλήθειαν παράγωγον τοῦ ἀδήλου — ἀλλ'

---

68) Πβ. **μέ-γας** (= ***«μὴ γενητός»,** ὑπερφυής· πβ. **γί-γας**) καὶ Λατ. ***mē-gĕn-us magnus** καὶ ***in-gen-t-s ingens**· βλ. ἐν ΠΛΑΤΩΝΟΣ 27 (1975), 305 κἑξ.

69) Κατὰ τὸν Windekens (ἐν Lingua Posnaniensis 9, 36 κἑξ.) θεωρεῖται ἡ λέξις Πελασγική.

70) Βλ. ἐν ΠΛΑΤΩΝΟΣ 27 (1975), 299.

71) Πιθανῶς πρόκειται περὶ ἀντιδανείου διὰ τοῦ Γουρκ. **meze**· πβ. τὴν ΝΕ χρῆσιν **«τὸν πῆραν στὸ μεζὲ»** (= ἐγένετο περίγελως) ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὸ **μάτταβος** (= μωρός), ὡς καὶ τὸ οὐσ. **μέζεα τὰ** (= ὄρχεις ζῴου).

ἐξάπαντος ὑπάρξαντος — ἐπιθέτου ***μέθος** (= **μέσσος**, μὴ σῶος, μὴ ἔχων σώας τὰς φρένας), καὶ ἐσχηματίσθη ὡς οὐδέτερον ἀφῃρημένον οὐσ. ἐν ἀρχῇ καὶ ἀκολούθως συνεταυτίσθη ὡς συγκεκριμένον μετὰ τῆς ἐννοίας τοῦ **οἶνου**· ἤτοι: ***μέθος τὸ** (= **μέθη** // οἶνος· πβ. ***μέδος**, πληθ. **μέδεα**, καὶ **μῆδος τό**), καθ' ὃν τρόπον τά: (***sve σφε *σφέ-ες σφεῖς *σφέ-ε-λος *σφεῖλος**) ***φεῖλος φίλος ὁ** καὶ **φεῖλος τὸ** ἐν ἐπιγρ., **στεινὸς ὁ** καὶ **στεῖνος τὸ** Ὅμηρ., κ. ἄ.· ἐν συνεχείᾳ, κατὰ συμφυρμὸν ἐκ τῆς συνήθους προδήλως χρήσεως *«**μέθος ἡδύ**», μετεσχηματίσθη καὶ τοῦτο εἰς **μ έ θ υ** (πβ. τὰ παρ' Ὁμηρ. «**μέθυ ἡδύ**» ἐν δ 746, η 265, ι 162 557, κ 184 468 477, μ 30, ρ 533, καὶ «**μέθυ γλυκερόν**» ἐν ξ 194), καὶ ἠκολούθησαν κατόπιν αὐτοῦ τὰ παράγωγα: **μεθύω, μεθύσκω, μέθυσις, μέθυσος**, κλπ.

Ὁ τοιοῦτος ὡς ἄνω μετασχηματισμὸς εἶναι ἐξ ἴσου πιθανὸν νὰ ὀφείλεται εἰς διάφορον κατ' ἀντιδιαστολὴν τῆς σημασίας ἐξέλιξιν τοῦ Ἰαπ. ***mé-tve-(s)vo-s**· ἤτοι: ***μέ-σσο-ϝο-ς *μέσσϝος *μέθϝος ὁ** καὶ ὡς οὐσ. κατ' οὐδ. γένος ***μέθϝος *μέθυος μέθυ τὸ** (γεν. **μέθυος**)· πβ. **μέσσος μόθος μόθων** καὶ ***νέσσος Νέσσος νόθος Νόθων**, ἀλλὰ ***μά-τϝᾰ-ϝος *μάττᾰϝος μάτταβος** καὶ ἐκ παραλλήλου κατὰ συγκοπὴν ***μά-τϝ-ϝος**, θηλ. ***μά-τϝ-ϝη μ α τ τ ύ η** (πβ. Λατ. **mattĕa** = ἅδυσμα, — **μασ(σ)άομαι** = *«κατατεμαχίζω», τρώγω, — «**μοσσύνειν**· *μασᾶσθαι βραδέως*» καὶ «**μάθυιαι**· *γνάθοι*» Ἡσύχ.), ὡς: ***ἀκ-(σ)ϝό-ς *ὀκ-σϝό-ς** (= ὁ ἀκὴν ἐν ἑαυτῷ ἔχων, ***ἀκ-(σ)έϝ-ς *ἀκ-εύ-ς *ἀκύς, *ὀκ σέϝ-ς *ὀξεὺς ὀξὺς**— γεν. ***ὀκ-σέϝ-ος ὀξέος**· πβ. ***ἄκ-ω** *ὀκ-τὸς = ἀκαχμένος, θηλ. **ἀκτὴ** «*γῆ*» = ὀξεῖα ἄκρα, ἀκρωτήριον, — ἀλλὰ καὶ ***ἀκ-τ-jὸς ἀκ-σσὸς *ἀξὸς** — πβ. **ἀξ-ίνη** —, **ἄξ-ιος** = *«ὀξύς, ταχύς», ἱ κ α ν ὸ ς – πβ. **ἀξιο-ρρέπεια** = *«ὀξυ-ρροπία ?» —, καὶ ὡς κύρ. ὄν. **Ἄξιος** καὶ **Ἀξιὸς** = ὁ *«ὠκέως ῥέων» ποταμὸς τῆς Μακεδονίας, — ἐκ παραλλήλου δὲ καὶ ***ἀκ-σσὸς *ἀκ-θὸς *ἀχθὸς** = «πεπαρμένος, τετρυμένος» καὶ ὡς οὐσ. κατ' οὐδ. γένος **ἄχθος τὸ** = *«πληγή, ὀδύνη, πόνος», βάρος), καὶ θηλ. ***ὀκ-σϝὴ ὀ ξ ύ η** «δ ρ ῦ ς = *δένδρον*» **ἡ** (= τὸ ἐκ ξύλου ὀξέας — φηγοῦ — στέλεχος τοῦ δ ό ρ α τ ο ς, *καὶ κατὰ συνεκδοχήν*: **ἡ ὀξέα**).

Ὡσαύτως εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ προκύψει τὸ σκοπούμενον **μέθυ** διὰ παραλλήλου πρὸς τὸ ***μέθος μέθη** σχηματισμοῦ: ***με-σσ-εύ-ς *μεθεὺς** (πβ. **μέσσος *μεσσόω μεσόω** καὶ ***μεσσεὺς *μεσσεύω μεσεύω**, ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰ ***sevo-s *σεϝὸς *(σ)ϝὸς σφὸς ϝὸς ὅς** καὶ ***σέϝος *(σ)έϝ-ς *ἕϝ-ς ἑὺς ἡὺς** = *«ὁ εἰς ἑαυτὸν ἀνήκων, ἴ δ ι ο ς, ἰδιαίτερος, διακεκριμένος», εὐγενής, γενναῖος, ἀγαθός), ***μεθύς**, οὐδ. ***μεθὺ** καὶ ὡς οὐσ. **μέθυ** (κατ' ἐν. ὀνομ. καὶ αἰτ. παρ' Ὁμήρ.), ὡς **ἀσ τὸς** (=κάτοικος, δημότης) καὶ ***ἀσ-τ-εὺ-ς** (πβ. **φυλακὸς** καὶ **φυλακεὺς**) ***ἀστύς**, οὐδ. ***ἄστὺ** καὶ ὡς οὐσ. **ἄστυ**, γεν. ***ἄστ-εϝ-ος *ἄστηος ἄστεος** καὶ Ἀττ. **ἄστεως**· πβ. ***σσά-ϝος σάος σῶος σόος σῶς** καὶ ***ττα-εὺς ταῦς**, ***ἡμί-σσοος ἥμισσος** καὶ ***ἡμί-σσευς ἥμισυς ἥμιτυς**.

Κατὰ ταῦτα, ἐὰν εἶναι ὀρθὴ καὶ βάσιμος ἡ ὑπόθεσις περὶ τῶν σχηματισμῶν ***me-tvə-vos μέσσος *μέθος μέθη** φθογγικῶς τε καὶ σημασιολογικῶς, καὶ ἐξ ὅσων ἐξετέθησαν—καὶ δὴ ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰ ἀντίστοιχα διὰ τοῦ στερητ. ***ne** σύνθετα ***né-tvə-vo-s *νέσσος *νέθος νόθος**—ἀρκούντως ἐδείχθη ὅτι ὄντως εἶναι ἀληθής, τότε αὐτομάτως συνάγεται τὸ παράδοξον ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον συμπέρασμα ὅτι τὸ Ἀρχ. Ἰνδ. **mádhya-** (=**μέσσος**) ὑπολείπεται καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐν τῇ ἐσχάτῃ θέσει τῆς ἐτυμολογικῆς κλίμακος παραγώγου ***μέθος μέθη** (πβ. τὸ ἀνυπόστατον ἐπινόημα [***μέθ-jo-**] [72] πρὸς τὰ **mádhya-** καὶ Λατ. **mĕdius** = ἀσαφής,

72) Κατὰ τὰ κρατοῦντα ὁ τύπος ***μέθ-jo-ς** (Ἰαπ. ***médh-jos**) εἶναι ἡ πρωτότυπος τοῦ **μέσσος** λέξις· πβ. ***qvetvor-es** καὶ **τέτ(τ)ορες τέτταρες, τέσσαρες πέτταρες πέσσυρες**, Λατ. **quattuor** (ἀλλὰ **quadr-angulus** = τετράγωνος), Ἀρχ. Ἰνδ. **catvā́rah** καὶ κατ' αἰτ. **catúrah** (καὶ **catur-ásra-** = τετράγωνος)· ἐν τούτοις ***mé-tvə-vos μέττος μέσσος**, ἀλλὰ Λατ. **mĕdius** καὶ Ἀρχ. Ἰνδ. **mádhya**—.

ἀμφίβολος, οὐδέτερος // μ έ σ ο ς, — ὡς **φίλος**› **φίλ-ιος**), καὶ μάλιστα ὅτε ἤδη τοῦτο ἐν τῇ ἀενάῳ ῥοῇ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου ἀπώλεσε διὰ παντὸς τὴν ἐτυμολογικὴν αὐτοῦ διαφάνειαν καὶ συνεταυτίσθη ἔκτοτε πρὸς μίαν κατ' ἐξοχὴν καὶ ἰδιάζουσαν χρῆσιν, τὴν ὁποίαν διατηρεῖ ἀλώβητον μέχρι σήμερον· καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ Ἀρχ. Ἰνδ. **mádhu** οὐδ. (=μέλι), τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὸ (***μέθος τό**), **μὲθυ**, φαίνεται ἀναντιλέκτως ὅτι εἶναι σχηματισμὸς δάνειος ἐκ τοῦ Ἑλλην. (Πρωτοελλ.) προτύπου ἐν τῇ ἁπλῇ ἐννοίᾳ **τοῦ ἡδυπότου μέλιτος** καὶ ἄνευ τῶν ἐκ **τοῦ οἴνου** ἀπορρεουσῶν ἰδιοτήτων **τῆς μέθης**, αἱ ὁποῖαι — ὡς ἱκανῶς ἐδείχθη — συνιστοῦν τὸ ἔτυμον τῆς συνθέτου λέξεως [73].

Οὕτω, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν, τὸ σύνθετον **madhu — sravas** — (=μελί-ρροος) φαίνεται προδήλως πολὺ μεταγενέστερος σχηματισμὸς τοῦ (ἐϋ**ρρεὴς**) **εὐρύς**, καὶ ἐπομένως ἀποκλείεται παράλληλος ἐξέλιξις τοῦ ***vurú- urú-**, τὸ ὁποῖον παρέλαβεν ἀκόπως ἡ Ἀρχ. Ἰνδ. ἐκ τῆς πρώτης τῇ τάξει μεταξὺ τῶν ἐπιγόνων τῆς Ἰαπετικῆς καὶ ἀμέσου αὐτῆς διαδόχου· τοιαύτη δὲ ἄποψις εἶναι δυνατὸν νὰ ἐρεισθῇ ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ὅτι τὰ ἀλλεπάλληλα Ἰνδικὰ φῦλα ἀποσπώμενα κατὰ καιροὺς ἀπὸ τῆς κοιτίδος τῶν Ἰαπετῶν — Πρωτοελλήνων συνέρρεον εἰς τὴν Ἰνδικὴν μεταφέροντα ἅμα καὶ τὰς νέας γλωσσικὰς κατακτήσεις τοῦ μητροπολιτικοῦ κέντρου.

Πρὸς τούτοις διὰ τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλὲς ἐκ πολλῶν ἀναλόγων παραδειγμάτων τὰ ὁποῖα—ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ κρατοῦντα — εἶναι δυνατὸν νὰ προσκομισθοῦν, ἐπιλέγεται τὸ ἑξῆς ἱκανῶς σημαντικόν : ***ἄκ-ω** (πβ. τὸ Ὁμηρ. **ἄκων**, γεν. **-οντος**, ὡς : **ἄρχ-ω ἄρχων**, *τέν-jω **τείνω τένων**, *ϝλεϝ-ω ***λεί-ω** ***λέ-ω λέων** [74], κ.ἄ.), ***ἄκ-άν-ω** (πβ. ***ἀκανὸς ἄκανος**, ὡς : **ἴκ-ω εἴκ-ω ἵκ-ω ἱκ-άν-ω ἱκανός**, κ.ἄ.), ρημ. ἐπίθ. ***ἀκ-αν-τὸς** (=**ἀκαχμένος**, ὠξυμμένος, ὀξύς· ὡς : *ϝλεϝ-**άν-jω λειαίνω *λειαν-τὸς ἀ-λείαντος**, ***πέρ-jω πείρω**=**τείρω πέρα(ν)** ***περάν-jω περαίνω** [75] ***περαν-τὸς ἀ-πέραντος**, **χραίνω χραν-τὸς ἄ-χραντος**, κλπ.) καὶ ἀκολούθως ὡς οὐσ. *ἄκαντ-jος ***ἄκανσσος ἄκανθος ὁ** (πβ. **κολόκυντος** καὶ **κολόκυνθος**, **κολοκύντη** καὶ **κολοκύνθη κολόκυνθα**, ὡς καὶ τά : **μαστὸς** καὶ **μασθὸς μασδὸς μαζός**, **ὀρτὸς** καὶ **ὀρθός**, κλπ.), κατὰ γένος θηλ. **ἄκανθα** (=φυτὸν ἀκανθῶδες, ἄκανθα, κέντρον· Ὅμηρ.) [76], τὸ ὁποῖον εὑρηται ἐκ παραλλάλου εἰς τὴν Ἀρχ. Ἰνδικὴν ὑπὸ τὴν μορφὴν **kaṇṭa-** καὶ **kaṇṭha-** (=**ἄκανθα**)· ἐκ τοῦ **ἄκανθος ὁ**, δι' ἑνὸς οὐδ. παραγώγου οὐσιαστικοῦ ***ἄκανθος τὸ** (=ὁ παραγόμενος καρπὸς τῶν ἀκανθώδων φυτῶν) κατ' ἀφαίρεσιν τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ θέματος **ἀκ-** καὶ διὰ τῆς οὕτω τρόπον τινὰ ἀποκοπῆς **τῶν ἀκανθῶν** (πβ. **ἀκ-ὴ ἀκ-ωκ-ὴ**) ἀπὸ τοῦ στελέχους τοῦ κατ' ἐξοχὴν (ἀκανθώδους) ἄνθους, **τοῦ ῥόδου** (πβ. τὸ τῆς παροιμ. «*ἀπ' ἀγκάθι βγαίνει ῥόδο, κι ἀπὸ ῥόδο βγαίνει ἀγκάθι*»), ἐσχηματίσθη τὸ οὐσ. **ἄνθος τὸ** (=*«ὁ βλαστὸς τῆς ἀκανθωδεστάτης ῥοδῆς καὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν ἄνθος τοῦ ἔρωτος — *εὐῶδες ἀλλὰ καὶ δηξίθυμον*»), τὸ ὁποῖον παρέλαβεν ἕτοιμον — ὡς καὶ τὸ **μέθυ** — ἡ Ἀρχ. Ἰνδικὴ ἀπὸ τῆς Ἰαπετικῆς — Πρωτοελληνικῆς· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον **ándhas** — οὐδ. (= χόρτον, λάχανον·

---

73) Κατὰ τὰ παραδεδεγμένα «**Μέθυ** *ἦταν ἀρχικὰ ἕνα πανάρχαιο ποτὸ ἀπὸ μέλι καὶ νερό, ποὺ τὸ συνήθιζαν οἱ Ἰνδοευρωπαῖοι πρὶν χωριστοῦν. Ὅταν οἱ Ἕλληνες κατέβηκαν στὴν Ἑλλάδα καὶ γνώρισαν τὸ κρασί, τὸ* **μέθυ** *πῆρε τὴ σημασία τοῦ κρασιοῦ καὶ τὸ νερόμελι λησμονήθηκε*»· βλ. Ν. Π. Ἀνδριώτη, Σημασιολογία, Θεσσαλονίκη 1959, σ. 24.

74) Πβ. τὸ παρ' Ὁμήρ **λείουσιν**, καὶ δὴ ἐν Ο 592 «*Τρῶες δὲ λείουσιν ἐοικότες ὠμοφάγοισι*», ἤτοι : *ϝλεϝ-**οντ-σιν** ***λλείουσιν**· βλ. καὶ ἐν ΠΛΑΤΩΝΟΣ 27 (1975), 277 κἑξ.

75) Πβ. τὴν χρῆσιν : **περαίνω γυναῖκα, κόρην** (Α Παλ.), ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ **τρυπᾶν**.

76) Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως ἔχουν προταθῆ διάφοροι ἐκδοχαί, ὡς ***ἀκάν-ανθος** (πβ. **ἄκανος** καὶ **ἄνθος**), *ἄκ-ανθα, *ἄκαν-θα,—ἀλλὰ πβ. «**ἀκανθές**· *ἀκανθῶδες*» Ἡσύχ.

πβ. **kaṇṭa** —) τῆς Ἀρχ. Ἰνδ., καθ' ὅτι δάνειον ἐξερριζωμένον καὶ μακρὰν τοῦ φυσικοῦ καὶ οἰκείου περιβάλλοντος τοῦ γλωσσικοῦ ἀνθοκήπου τῶν Πρωτοελλήνων, προώρως ἐμαράνθη καὶ κατήντησε ταπεινὸν καὶ ἄσημον χόρτον ἄνευ ἀκανθῶν βεβαίως ἀλλὰ καὶ χωρὶς εὐώδους ὀσμῆς [77].

5. Τὸ οὐσ. **χείμαρος ὁ** (= ὀπὴ εἰς τὸν πυθμένα τοῦ πλοίου πρὸς ἐκροὴν τῶν ὑδάτων, *καὶ κατὰ συνεκδοχήν*: τὸ ἀντίστοιχον τῆς ὀπῆς βύσμα, μικρὸς πάσσαλος, πεῖρος) ἐν Ἡσ. Ἔργ. 626: «*χείμαρον ἐξερύσας, ἵνα μὴ πύθῃ Διὸς ὄμβρος*».

Καίτοι, κατὰ τὰ κρατοῦντα, συνάπτεται ἁπλῶς ἡ λέξις πρὸς τὰ **χεῖμα χειμὼν χειμέριος δυσ-χείμερος**, κατ' ἀντίθεσιν δῆθεν πρὸς τὸ **εὐδίαιος**, — ἐν τούτοις εἶναι προφανὲς ὅτι ὁ τύπος προέκυψεν ἐκ τοῦ **χειμάρροος χείμαρρος** (= ὁ μεθ' ὁρμῆς ῥέων κατὰ τὸν χειμῶνα· Ὅμηρ.) κατ' ἀντιδιαστολὴν τῆς σημασίας καὶ μόνον, ἡ δὲ ἀντίθεσις πρὸς τὸ **εὐδίαιος**, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομα **εὐδιαῖος** ἢ **εὐδίαιος** (***εὐδιά-jo-ς** = ὁ ἐν σχέσει πρὸς τὴν **εὐδίαν** εὑρισκόμενος, ὡς **ἀνάγκα** ***ἀναγκά-jo-ς ἀναγκαῖος**), ἀποτελεῖ ἀναντιλέκτως φυσικὴν συνέπειαν καὶ λογικὴν ἀκολουθίαν τῆς τοιαύτης λέξεως — ἐννοίας **χείμαρ(ρ)ος**· διότι ὅλως αὐτονόητον τυγχάνει τὸ γεγονὸς ὅτι **ὁ χείμαρος** ἀνεσπᾶτο ἐκ τῆς ὀπῆς τοῦ κύτους, ὅτε τὸ πλοῖον ἀνείλκετο εἰς τὴν ξηρὰν **ἐν χείματι** (= ἐν θυέλλῃ καὶ καταιγίδι) **πρὸς ἐκροὴν** τῶν ὀμβρίων ὑδάτων «*ἵνα μὴ πύθῃ Διὸς ὄμβρος*», (τοῦτο) καὶ ἐνεσφηνοῦτο τἀνάπαλιν ὑδατοστεγῶς **ἐν εὐδίᾳ** (= ἐν γαλήνῃ καὶ νηνεμίᾳ) ἐντὸς τῆς ὀπῆς **τοῦ** — οὕτω κληθέντος — **εὐδιαίου**, πρὶν ἢ εἰσέλθῃ τὸ πλοῖον εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἑπομένως κατὰ φυσικὴν καὶ λογικὴν ἀναγκαιότητα τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ὁ τύπος **εὐδιαῖος εὐδίαιος** ἐσχηματίσθη κατ' ἀναλογικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πρωτότυπον ἔννοιαν **τοῦ χειμάρ(ρ)ου**.

***

Ε'. Περὶ τὸ ἔτυμον τῶν λέξεων: Ἴμβρος, Ἀμπρακικός, Ἕβρος, Ῥέθυμνος, Παρνασσός, Ἀφροδίτη.

Εἰς τὰ ***ἀμφί-ρροος ἀφρὸς ὄμβρος** ἀνάγονται πιθανώτατα καὶ τὰ ἑπόμενα:

1. Τὸ ὄνομα **Ἴμβρος ἡ** (= νῆσος τῶν Θρᾳκικῶν Σποράδων) ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰ Λατ. **imber, -bris**, ἀρσ. (= **ὄμβρος**, ὑετός, ὕδωρ, θάλασσα) καὶ **umbra** (= *«ὑγρασία, εὐρώς, δρόσος, νοτίς, νέφος», σκιά)· πβ. τὰ παρ' Ὁμήρ. **Ἴμβρου παιπαλοέσσης** (= πολυπτύχου, ἀποκρήμνου, τραχείας, «*πολυρρόθου, πολυταράχου*»?) Ν 33, Ω 78, καὶ **νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ** α 50, μ 283.

2. Τὸ κύρ. ὄνομα **Ἴμβρος ὁ** (= ***«ὁ ἀμφίρροος** — καὶ μέγα Δέλτα σχηματίζων — Νεῖλος»?, υἱὸς τοῦ Αἰγύπτου)· πβ. Λατ. **Afer, -fri**, ἀρσ. (= Λίβυς, καὶ κύρ. ὄν. **Ἄφρος**), **Africa** (= ἡ Λιβύη // ἡ Ἀφρική), καὶ **Umber Umbricus** (= **Ὄμβρος, Ὀμβρικός**, ὁ τῆς **Ὀμβρικῆς** χώρας ἐν τῇ Ἰταλικῇ χερσονήσῳ μεταξὺ τῶν πηγῶν τοῦ Ἄρνου καὶ τοῦ Τιβέρεως) ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὸ **umbra** (πβ. **ἄφρα** = εἶδος ἐμπλάστρου).

Κατ' ἀνάλογον τρόπον φαίνεται ὅτι ἐσχηματίσθη (διὰ τῶν **ἀμφὶ ἀμπὶ** καὶ **ῥάγ-νυ-μι**) τὸ ἐπίθ. ***ἀμπι-ρραγ-ικὸς Ἀμπρακικὸς** (= ***«ὁ ἀμφιρρώξ**, ὁ περιρρα-

---

77) Πβ. Ὁμήρ. «*φύλλα καὶ ἄνθεα*» Β 468 καὶ ι 51, «*ἄνθεσι μήλων*» Ι 542, «*ἥβης ἄνθος*» Ν 484, «*βρύει ἄνθεϊ λευκῷ*» Ρ 56, «*ὑακινθίνῳ ἄνθει*» ζ 231 καὶ ψ 158, «*τέρεν' ἄνθεα ποίης*» ι 449, «*γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος*» κ 304.

γής, ὁ πανταχόθεν διερρωγώς, ὁ πλήρης ρωγμῶν καὶ χασμάτων, ὁ ἀβαθὴς καὶ ἀνώμαλος τὰς ἀκτὰς — **κόλπος**»· πβ. «**ἀμπρακόν**· *μακρόθεν*» Ἡσύχ.), ἐξ οὗ προέκυψαν κατ' ἀντίστροφον παραγωγὴν τὰ **Ἀμπρακία** καὶ **Ἀμβρακία, Ἄμβρακος Ἄμβραξ.**

3. Τὸ ὄνομα **Ἔβρος** καί, κατ' ἀναλογίαν πιθανῶς πρὸς τὸ **Ἑλλήσποντος, Ἔβρος ὁ** (= *«**ὁ ἀμφιρρόως** ἐκβάλλων — καὶ σχηματίζων οὕτω μέγα Δέλτα — εἰς τὸ Θρᾳκικὸν πέλαγος ποταμός»· Ἡρόδ., Θουκ.)· πβ. «**ἔβρος**· *τράγος βάτης. καὶ ποταμὸς Θρᾴκης*» Ἡσύχ., **Ἴβηρ ὁ** (= ὁ ποταμὸς **Ebro** τῆς Ἱσπανίας· πβ. **Ἴβηρες** καὶ Λατ. **Umbri**), Λατ. **Hebrus** (= ὁ Ἔβρος).

* * *

Ἐρείδεται βεβαίως εἰς ἑδραῖα καὶ ἀκλόνητα ἐπιχειρήματα τὸ πάγιον καὶ ἀσφαλὲς συμπέρασμα τῶν ἱστορικῶν καὶ τῶν γλωσσολόγων ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ ἄλλοι Ἰαπετικοὶ λαοὶ εἶναι ἐπήλυδες εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς χώρους τοὺς ὁποίους κατέχουν ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐντεῦθεν περιόδου — ἀνεξαρτήτως τῶν διαφωνιῶν περὶ τῆς πρώτης αὐτῶν κοιτίδος καὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἤρξαντο διασπώμενοι —, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὑπάρχει ἡ κεκτημένη τάσις νὰ θεωροῦνται συλλήβδην ἅπαντα σχεδὸν τὰ τοπωνύμια τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, τῶν νήσων καὶ τῆς Μ. Ἀσίας ὡς Προελληνικὴ κληρονομία[78], δεδομένης μάλιστα καὶ τῆς ἐμπειρικῆς μαρτυρίας ὅτι δυσχερέστερον παντὸς ἄλλου μεταβάλλονται αἱ ὀνομασίαι τῶν ἐν γένει γεωγραφικῶν τόπων· ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ τοιαύτη προκατάληψις, καὶ ἐν ᾗ περιπτώσει ἔχῃ ἰσχυρὰ ὑπὲρ ἑαυτῆς ἐρείσματα — καὶ ἀναμφιβόλως φαίνεται ὅτι ἔχει —, ἀντίκειται προδήλως εἰς πᾶσαν ἐπιστημονικὴν δεοντολογίαν, καθ' ὅσον ἀναστέλλει καὶ ἐκμηδενίζει κατ' οὐσίαν οἱανδήποτε συναφῆ ἔρευναν· εἰς ἐπίρρωσιν δὲ τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου καὶ πρὸς ἄρσιν τῆς εἰρημένης προκαταλήψεως, ἔστωσαν δείγματος χάριν οἱ κατωτέρω συσχετισμοί, οἱ ὁποῖοι πείθουν ἐνδεχομένως περὶ τοῦ προσφόρου τοῦ πράγματος :

α) ὄρος τὸ καὶ θάμνος ὁ καὶ ἡ (= φυτὸν μικρὸν // κλάδος, βλάστημα· πβ. Ὅμηρ. «*θάμνος ἔφυ τανύφυλλος ἐλαίης*» ψ 190) : ***ὀρεό-θαμνος** καὶ καθ' ὑφαίρεσιν (ὡς : **ὀρο-κάρυον** = ὀρεινὸν κάρυον), ***ὀρό-θαμνος ὀρό-δαμνος** ὁ (=*«ὁ ἐν ὄρεσι φυόμενος θάμνος», κλάδος, βλάστημα)· πβ. «**δάμνος**· *ἵππος. Τυρρηνοί*» Ἡσύχ. καὶ **Ἐπί-δαμνος ἡ** (= πόλις τῆς Μακεδονίας) ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰ **ταῦρος** καὶ **Ἐπί-ταυρος Ἐπί-δαυρος ἡ** (= πόλις τῆς Ἀργολίδος καὶ τῆς Λακωνίας· πβ. τὸ τοῦ Ἡσυχ. «**ἐπίταυρον**· *ἰσχυρόν*»)[79], **Δίκτη** καὶ ***δικτ-ό-θαμνος δίκταμνος ἡ, σφενδόνη**[80] καὶ ***σφενδον-ό-θαμνος σφένδαμνος ἡ** (ἐξ οὗ πιθανώτατα ***σφέδαμνος Σέδαμνος**· πβ. **ὄλυνθος ὁ** καὶ **Ὄλυνθος ἡ**), πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὴν μεταβολὴν τοῦ **θ** εἰς **δ** ἐν τῇ Μακεδονικῇ — ἥτις μετὰ τῆς Κρητικῆς ὑπάγεται εἰς τὴν Δωρικήν —, ὡς : **ἀδῆ** ἀντὶ **αἰθήρ, ἀδραία** ἀντὶ **αἰθρία, δάνος** ἀντὶ **θάνατος, δώραξ** ἀντὶ **θώραξ** κλπ., ἄρα καὶ ***δάμνος** ἀντὶ **θάμνος**. Ἀκολούθως ἐκτοῦ **ὀρό-δαμνος** κατ' ἀφαί-

---

78) Βλ. P. Kretschmer, Einleitung in die Geschichte der griech. Sprache, Göttingen 1896, καὶ A. Fick, Vorgriechische Ortsnamen als Quelle für die Vorgeschichte Griechenlands, Göttingen 1905.

79) Οὕτω διὰ τοῦ ἀρνητ. ***me** ἐσχηματίσθησαν τὰ ***Μέ-τ(τ)αυρος Μέταυρος ὁ**, Λατ. **Mĕtaurus, Medaura** καὶ **Madaura**, ὡς ***Ἄ-τυμνος Ἀτύμνιος** (Ὁμηρ.) καὶ ἐκ παραλλήλου **Μά-θυμνα Μήθυμνα Μέθυμνα** (=*«ἄθαμνος — ἄνευ θάμνων — χώρα»).

80) Ἤτοι : **σπεύδ-ω** ***σπεϝδ-ανὸς σφεδανὸς** ***σφεδονὸς** καὶ θηλ. ***σφεδονή**, ὡς οὐσ. ***σφεδόνη σφενδόνη**.

ρεσιν ἐκ συγχύσεως μετὰ τοῦ ἄρθρου: **ῥόδαμνος ὁ** (πβ. Ἐπ. καὶ Λυρ. **οὖρος** καὶ Αἰολ. **ϝρόδαμνος**), κατ' ἀναδρομικὴν ἀφομοίωσιν (διὰ τῆς γεν. καὶ δοτ.) **ῥάδαμνος ὁ** (πβ. **ῥοδανός**, **ῥαδανὸς ῥαδινὸς** καὶ Αἰολ. **βράδινος** = λεπτοφυής, εὐλύγιστος, εὐκίνητος· ὡς τὸ NE **βεργο-λυγερή**), ἀλλ' ἐκ παραλλήλου κατὰ σύντμησιν καὶ **ὄραμνος ὁ**, καὶ **ῥάμνος ἡ** (πβ. **Ῥαμνοῦς ὁ**, καὶ **ῥάβδος ἡ**)· ἄρα κατὰ ταῦτα καί: **ὄρος** ***ὀρεο-** ***ὀρε(ι)-** καὶ **θάμνος θύμος θύμβρα** (κατὰ συμφυρμὸν ***θύμνος**): ***ὀρεό-θυμνος** (ὡς **ὀρεο-σέλινον**) καὶ ***ὀρεί-θυμνος**, ἐξ οὗ πιθανώτατα: **Ῥέθυμνος ἡ, Ῥείθυμνα** καὶ **Ῥήθυμνα** (πβ. **Μέθυμνα** καὶ **Μήθυμνα** = *«ἄθαμνος *χώρα*· πβ. τὸ παρ' Ὁμήρ. — *"**Ατυμνος** — **Ἀτύμνιος** ἐν Π 317»), **Ῥεθύμνη, Ῥέθυμνον**, ἀλλὰ καὶ **Ῥίτυμνα Ῥίθυμνα Ῥιθύμνη** (πβ. **ὄραμνος ὁ** καὶ **Ὄρδυμνος**)· οὕτω πιθανῶς καὶ **Ῥαδάμανθυς**, ἤτοι :***Ῥαδαμνό-μαντι-ς** (πβ. **μαντία** = βάτινον, βατόμουρον, **βατία** = βάτος, θάμνος ἀκανθώδης· **βάτος Ἰδαία**), ἢ μᾶλλον ὀρθῶς ***Ῥαδαμνό-μανδυ-ς** (= *«ὁ ὑπὸ ὀρεινῶν θάμνων — δίκην **μανδύης** — περιβαλλόμενος» ?)· πβ. **ἄκανθος** καὶ **Ἄκανθος**, ***δjάκανθος** ***ζάκανθος** (= πολυάκανθος· πβ. **ἀγκᾰ́λη ἀγκῠ́λη** καὶ **Ζάγκλη**, ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰ «**ἀγκλόν**· *σκολιὸν*» Ἡσύχ., καὶ **ζάγκλη ζάγκλον** = τὸ *«σκολιὸν» δρέπανον) καὶ **Ζάκυνθος** (πβ. **Ζάκανθα**), ἀλλὰ καὶ ***κολ-άκανθα κολόκυνθα** (= ἡ *«κολοβὰς ἀκάνθας ἔχουσα» κολοκύνθη), πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ ἀνάλογον **Λεπέτυμνος** (= *«ὁ ἐν ἀποκρήμνῳ πέτρᾳ φυόμενος θάμνος // **λέπας** κατάφυτον ὑπὸ θάμνων // βραχώδης καὶ θαμνοσκεπὴς ἔκτασις»).

β) κάρᾱνον κάρηνον τὸ (= κεφαλή, κορυφὴ ὄρους, ἀκρόπολις): ***καρανο-σσό-ϝος** ***καρανοσσόος** ***καρνᾱσσόος** ***καρνᾱσσὸς** (= ὁ ἔχων σώας — ἀκεραίας, ὁλοκλήρους, μεγάλας, ὑψηλὰς — κορυφάς· πβ. **Κορησσὸς ὁ** = ὄρος καὶ **κώμη** τῆς Μικρασ. **Ἰωνίας**) — ὡς ***νεο-σσόος νεοσσὸς** (πβ. **νεόσσυτος**), ***περι-σσόος περισσὸς** (πβ. **περι-σσεύω** = *«ἐξογκοῦμαι καὶ κινούμενος ταχέως καταλαμβάνω τὸν πέριξ χῶρον», *ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰ ἐξάπαντος ὁμόρριζα καὶ δὴ παράγωγα*: **θέω** καὶ **θύω**) —, καὶ ἐν συνθέσει **Ἁλι-καρνασσὸς Ἁλι-καρνησ(σ)ὸς ἡ** (= ἡ *«παράλιος καὶ πολυκάρηνος, ἡ φύσει ὀχυρὰ» πόλις τῆς Καρίας)· ὡσαύτως ἐκ τοῦ ***καρνασσός**, κατ' ἐναλλαγὴν τοῦ **κ** μετὰ τοῦ **π** (ὡς: **ἵκκος** καὶ **ἵππος, κοῖος τοῖος** καὶ **ποῖος, κείρω τείρω** καὶ **πείρω, ὄκκος** καὶ **ὀφθαλμὸς** — πβ. **ὅσσε τρι-οττ-ὶς** καὶ **τρι-οπ-ίς** —, **ἀκὶς** καὶ **ἐμπὶς** — πβ. Λατ. **apis** —, **ἔχις** καὶ **ὄφις, ἄκανος** καὶ NE **ἀφάνα** — πβ. «**ἄφος**· *ἢ τραγάκανθα*» Ἡσύχ. —, ***κάρνοψ κόρνοψ** καὶ **πάρνοψ** — πβ. **ἄκαρνα** = εἶδος ἀκάνθης, καὶ Ποντ. **καράνα** = ὁ κώνωψ —), προέκυψε τὸ παράλληλον **Παρνᾱσσὸς Παρνησσὸς ὁ** (= τὸ *«πολυκάρηνον» ὄρος τῆς Φωκίδος), ἀλλὰ καὶ ***Παρνᾱθὸς Πάρνης**, γεν. **-νηθος, ὁ** καὶ **ἡ** (= ὄρος τῆς Ἀττικῆς)· πβ. **Παρνησὸς ὁ** (= ὄρος τῆς Μηδίας) καὶ **Πάρνων** (= ὄρος τῆς Πελοποννήσου).

* * *

4. Οὕτω ἐπιτρέπεται ἀναμφιλέκτως καὶ ἡ ἐτυμολογικὴ σύναψις τῶν ὀνομάτων **Ἴβρος** (**ὁ, ἡ**) καὶ **Ἔβρος** πρὸς τὰ ***ἀμφίρροος ἀφρὸς ὄμβρος**· ἡ τοιαύτη δὲ φθογγικὴ ἀλλοίωσις δύναται ἴσως νὰ ἑρμηνευθῇ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι τὸ θέσει μακρὸν **α** τοῦ (***ἀμφίρροος** ***ἀμφρὸς** ***ἄμφρος**) ***ᾰ̔(μ)βρος** μετέπεσε κατὰ πρῶτον εἰς **ᾱ̔** (= **η**) καὶ ἀκολούθως εἰς νόθον δίφθογγον **ει**, ἤτοι ***Εῖ(μ)βρος**, ἐξ οὗ κατ' ἔκπτωσιν προέκυψαν τὰ **Ἴμβρος** (πβ. **Ἴβηρ**) ἀφ' ἑνὸς καὶ **Ἔβρος Ἔβρος** ἀφ' ἑτέρου.

Ἐν πάσει περιπτώσει καὶ ἀνεξαρτήτως τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐγένετο ἡ ὡς ἄνω προτεινομένη καθ' ὑπόθεσιν ἐξέλιξις, ἀνάλογοι διαπιστώσεις παρατηροῦνται καὶ εἰς ἄλλας ἐτυμολογικὰς συζεύξεις, ὡς εἰς τὰς κάτωθι:

α. ***ᾰ̔κ-ϝὸ-ς** (=*«**ὁ ὀξεῖαν**—ταχεῖαν—**ἐν ἑαυτῷ** ἔχων τὴν κίνησιν, ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ

ταχέως κινούμενος») καὶ ὡς οὐσ. *ἄκ-ϝος [81] *ἦκϝος *εἶκ-ϝος *εἶκκος *εἶππος, ἀκολούθως δὲ κατ' ἔκπτωσιν ἴκκος *ἵππος καί, ἀναλογικῶς πρὸς τὸ ἅρμα, ἵππος· πβ. (*ἄκ-ϝο-ς) *ὄκϝος ὄκκος (=ὁ *«ὀξὺς τὴν ὅρασιν» ὀφθαλμὸς) καὶ ἵππος (=πάθος τῶν ὀφθαλμῶν), «ἀκκός· *παράμωρος, λέγεται δὲ παιδίοις ὡς μωροῖς*» (Ἡσύχ.· πβ. ἄφακες ἀφηκὲς=εὔηθες) καὶ ἄλογος (=παράλογος, ἀνόητος), καὶ δὴ ἄλογα (=τὰ ἄλογα ζῷα· ὡς ἐν Πλάτ. Πρωτ. 321 b· πβ. MNE ἄλογον=ἵππος), εἶπος ἶπος ὁ (=βάρος) καὶ *ἄκος ἄγκος ὄγκος, Λατ. aqua (=τὸ *«ταχέως ῥέον» ὕδωρ) καὶ equus (=ἵππος), πρὸς τούτοις δὲ καὶ τά : Δέρκιππος (=*«ὀξυδερκής» ?), ἱππᾰλος (=ὁ *«ταχέως ἐπὶ τῆς θαλάσσης κινούμενος?» βίαιος ἄνεμος· πβ. ὠκύ-ᾰλ-ος) καὶ ἱππόκρημνος (=ὁ καθ' ὑπερβολὴν κρημνώδης).

b. ἀκμὴ (=ἰσχύς, ζωηρότης), ἀκμάζω (=εἶμαι πλήρης σφρίγους καὶ δυνάμεως), ἀκμηνὸς (=ὁ ἐν πλήρει ἀναπτύξει) καὶ ἰκμὰς (=νοτίς, ὑγρασία, αἷμα // χυμός, ἔκκρισις), ἰκμαῖος (=δίυγρος), ἴκμη (=φυτὸν φυόμενον ἐν ὑγροῖς τόποις).

c. ἄκρος *ἄκρ-ιος καὶ οὐδ. *ἄκριον, ἀλλὰ καὶ εἴκριον καὶ ἴκριον, παρ' Ὁμήρ. κατὰ πληθ. ἴκρια (=τὸ ἐπὶ τῶν δύο ἄκρων — πρῴρας καὶ πρύμνης — κατάστρωμα τοῦ πλοίου)· πβ. ἐπ-άκριος (=ὁ ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων) καὶ ἐπ-ὶκριον (=ἱστός, κεραία· Ὅμηρ.).

d. «ἀκτέα· *δόρατα. κάμαξ*», ἀλλὰ καὶ «ἰκτέα· *ἀκόντιον*» (Ἡσύχ.).

e. *ἄκ-ω (*ἀμφ-άκω *ἀμφ-ήκω ἀφ-ήκω) ἥκω, ἀλλὰ καὶ Δωρ. εἴκω, Ἐπ. Ἵκω καὶ Ἱκ-άν-ω, ἱκνέομαι· πβ. *ἀκάνω *ἀκανὸς ἄκανος ὁ (=εἶδος ἀκάνθης) καὶ ἱκάνω ἱκανός.

f. Λακων. ἄρσης, Ἐπ. ἄρσην, Ἀττ. ἄρρην, καὶ Ἰων. - Λεσβ. - Κρητ. ἔρσην (=ἀρσενικὸς) καὶ ἐκ παραλλήλου εἴρην (πβ. μέλλαξ καὶ μελλ-είρην, μελλ-έφηβος) καὶ εἰρὴν (γεν. -ένος), ἀλλὰ καὶ ἴρην καὶ ἰρὴν (=Λακεδαιμόνιος νεανίας συμπληρώσας τὸ εἰκοστὸν αὐτοῦ ἔτος καὶ ἀναλαβὼν ἐξουσίαν ἐπιβλέψεως ἐπὶ τῶν νεωτέρων).

g. φθάνω (=ἔρχομαι ἢ πράττω τι πρῶτος ἢ πρὸ τῶν ἄλλων) καὶ φθίνω (=*«φθάνω, φθάνω πρῶτος εἰς τὸ τέρμα μιᾶς ἐνεργείας ἐξαντλῶν ἅμα ἁπάσας τὰς δυνάμεις μου», ἐξαντλοῦμαι καθ' ὁλοκληρίαν, ἐξασθενῶ, ἀναλίσκομαι // φθείρομαι, καταστρέφομαι)· πβ. τὰ NE: σώνω (=σῴζω // καταναλίσκω, ἐξαντλῶ, τελειώνω), καὶ φθάνει (=σώνει, ἀρκεῖ, ἐξαρκεῖ)· οὕτω προφανῶς καί: κλάω (=θραύω, ἀποκόπτω, σπάζω, κλαδεύω *τοὺς ὀργῶντας βλαστοὺς τῆς ἀμπέλου, τοῦ κλήματος* // μεταβάλλω διεύθυνσιν· πβ. κεκλασμένος = κεκαμμένος) καὶ κλίνω (=*«ἀποκόπτω, κλαδεύω // πλαγιάζω», κάμπτω)· πβ. *κέρ-jω κείρω καὶ *κερ-τὸς *κορ-τὸς κυρτός, *κόπ-jω κόπτω καὶ *κάπ-jω κάπτω (=*«κατακόπτω, κατατεμαχίζω», κατατρώγω, κατεσθίω ἀπλήστως· πβ. σκάπτω) ἀλλὰ καὶ κάμπτω (=κυρτῶ· πβ. κῆπος καὶ Λατ. campus, ἀκὶς καὶ *ἀπὶς ἐμπὶς — Λατ. apis· πβ. τὸ παρ' Ἡσυχ. «ἄφος· *ἡ τραγάκανθα*»).

5. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐπιβάλλεται νὰ διερευνηθῇ ἐτυμολογικῶς καὶ τὸ ὄνομα τῆς θεᾶς τοῦ ἔρωτος καὶ τῶν γυναικείων θελγήτρων, τῆς Ἀφροδίτης, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὰ παραδεδεγμένα ἡ διὰ τοῦ ἀφρὸς ἀρχαία παραγωγὴ τῆς λέξεως [82] θεωρεῖται ὡς παρετυμολογία καὶ συνταυτίζεται τὸ ἔτυμον αὐτῆς πρὸς τὸ Προελλ. (??)

---

81) Κατὰ τὰ κρατοῦντα ἐξ Ἰαπ. *ekvos, ἐνῷ κατ' ἀλήθειαν φαίνεται ὅτι εἶναι *ak-vo-s· πβ. Ἀρχ. Ἰνδ. áśva — (=ἵππος), ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰ (*ἀκ-εύ-ς *ὀκεὺς *ὀκύς: *ὄκος τό, — *ποδο-όκ-ης ποδώκης) ὠκ-ὺς καὶ Ἀρχ. Ἰνδ. āśú — (=ὠκύς).

82) Βλ. Ἡσ. Θεογ. 195—198: «*τὴν δ' Ἀφροδίτην / ἀφρογενέα τε θεὰν καὶ ἐυστέφανον Κυθέρειαν / κικλήσκουσι θεοί τε καὶ ἀνέρες, οὕνεκ' ἐν ἀφρῷ / θρέφθη*», καὶ Πλάτ. Κρατ. 406 c: «*διὰ τὴν τοῦ ἀφροῦ γένεσιν Ἀφροδίτη ἐκλήθη*».

πρύτανις ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰ Ἐτρ. **(e)prθni, apru** καὶ Λατ. **aprīlis** [83]· διότι ἀνεξαρτήτως τῆς πιθανότητος ὅτι ἡ ἐν Ἑλλάδι λατρεία τῆς ἐν λόγῳ θεᾶς ἦτο προσήλυτος (πβ. Σημιτ. **Aštoret** = Ἀστάρτη), ἐὰν ἡ περὶ τοῦ **ἀφρὸς** ἐκτεθεῖσα ἐτυμολογία εἶναι ὀρθὴ καὶ ὄντως ἀληθής, τότε καὶ τὸ σκοπούμενον ὄνομα — ἐν συναρτήσει πάντοτε πρὸς τὰς ἐκ τῆς μυθολογίας ἀπορρεούσας ἁρμοδιότητας τῆς Ἀφροδίτης — εἶναι πέραν πάσης ἀμφιβολίας ἀμιγὴς καὶ αὐθύπαρκος Ἑλληνικὸς σχηματισμός· καὶ ἑπομένως ὑπολείπεται νὰ δειχθῇ ἡ σύμμετρος πρὸς τὴν ὅλην δομὴν τῆς λέξεως ὑπόστασις τοῦ β΄ συνθετικοῦ.

Πρὸς τοῦτο, ἀποκλειομένης τῆς διὰ τοῦ **δύ-ω δύ-ομαι** (= εἰσέρχομαι, βυθίζομαι, ἐνδύομαι, περιβάλλομαι· πβ. ***δυ-τὸς δυτ-ικὸς**) ἐκδοχῆς, δέον ὅπως ἀναζητηθῇ ἄλλο ρημ. ἐπίθετον μᾶλλον συμφυὲς καὶ ἐμμάρτυρον· καὶ ὡς τοιοῦτον δύναται ἀνεπιφυλάκτως νὰ προταθῇ ἀνάλογον ἀντίστοιχον τοῦ **δέ-ω δε-τὸς** (πβ. **χαλκό-δετος** Αἰσχ., **χρυσό-δετος** Ἀλκ., Ἡρόδ., Σοφ., καὶ δὴ τὸ κύρ. ὄνομα **Ἱππό-δετος**, ὡς ἐπίθ. τοῦ Ἡρακλέους, ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰ **Ἱππό-λυτος Ἱππο-λύτη**,—ὡς καὶ τὸ Ὁμηρ. **μελάν-δετος**)· τοῦτο δέ, καθ' ὅσον ἐκ τοῦ ρήμ.: ***δέν-jω δέννω** (Αἰολ.), ***δεἰνω δέν-ω** [84] καὶ **δί-δη-μι δέ-ω** (=δένω), εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθουν κανονικῶς τὰ ρημ. ἐπίθετα:

a. ***δεν-τός**· πβ. «**δεντή**· *δέλεαρ*» Ἡσύχ., ὡς **βρόχος** ὁ καὶ NE **βρόχια** τὰ (=δόλος, πλεκτάνη).

b. ***δᾰ-τὸς** κατὰ μετάπτωσιν, ὡς ***τέν-jω τείνω *τεν-τὸς τᾰ-τός**· πβ. «**δατύς**· *κουράλλιον. νύμφη λευκόκηρος*» Ἡσύχ., **δᾰσὺς δάσος δένδρεον** [85] **δι-δά-σκ-ω** (πβ. **πυκ-(ι)νός**) καὶ Λατ. **densus** (=δασύς, πυκνός).

c. ***δ ε -τὸς** [*] **δη-τὸς** (κατὰ πληθ. **δητοὶ** ἐν SB 1. 5· πβ **ὑπό-δημα διά-δημα** καὶ **δέμα**) διὰ τῶν: ***δέν-σω δή σω**, ***ἔ-δεν-σα ἔ-δη-σα**, Ὁμηρ. **δί-δη-μι**· πβ. **δᾱ-ρὸς δη-ρὸς δᾱ-νός** [86].

Οὕτω πιθανῶς καὶ ἐκ ῥίζης ***τεν- *θεν-** (=***«τείνειν, τανύειν** τὰ μέλη τοῦ σώματος»?) ἐσχηματίσθησαν τά: ***θέν-jω *θέννω θείνω θένω** (=πλήττω, φονεύω), ***θεν-τὸς** καί, κατὰ συναλλαγὴν τοῦ **θ** μετὰ τοῦ **φ** (ὡς **θὴρ** καὶ Αἰολ. **φὴρ** παρ' Ὁμήρ.), **φᾰ-τὸς** (=τεθνεώς· πβ. **ἔ-θᾰν-ον**, ***θᾰν-ίσκ-ω θνήσκω** καὶ **θνήσκω** [87], καθ' ὃν τρόπον: ***βεν- *βέν jω**—Λατ. **ven-io**—καὶ ***βεν-τὸς βα-τός**, ***βάν-jω βαίνω, βί-βη-μι, βι-βά-σκ-ω, βά-σκ-ω**)· ἀλλ' ἐκ παραλλήλου πιθανώτατα καί: ***θέν σω θή-σω**, ***ἔ-θεν-σα ἔ-θη-σα**—τὸ ὁποῖον καίτοι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν κειμένων φαίνεται μεταγενέστερον, ἐν τούτοις εἶναι ἀρχαιότερον καὶ διεμορφώθη κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸν παρακείμενον **τέθεικα τέθηκα** εἰς τὸν γνωστὸν καὶ ἐπιβληθέντα τύπον **ἔθηκα**—, **τί-θη-μι** (πβ. Λατ. **penso**=ζυγοστατῶ, σηκῶ,—καὶ **pōno** [88]=τίθημι), ἐξ οὗ προέκυψαν τὰ ρηματ. ἐπίθ. [*]**θη-τὸς** (πβ. «**θητόν**· *βωμόν*» Ἡσύχ., **θῆμα ἀνά-θημα ἐπί-θημα, θέμα**) καὶ **θε-τός**· πβ. **θείνω ἔθεινα** καὶ **τίθημι ἔθην θεῖναι**, ***θεν-τὸς φᾰτὸς** (=τεθνηκώς, νεκρὸς) καὶ τὸ παρ' Ὁμήρ. **κεῖτο τανυσθεὶς** (=ἐξηπλωμένος, νεκρός· πβ. **τίθημι** καὶ **κεῖμαι**) ἐν Ν 392 καὶ **Υ** 483, **θέναρ** τὸ (=ἡ παλάμη τῆς χειρὸς ἢ τὸ πέλμα τοῦ ποδὸς) [89] καὶ τὸ NE δά-

---

83) Βλ. Ἐτυμ. Λεξικὰ τῶν Frisk καὶ Chantraine.

84) Βλ. ἐν ΠΛΑΤΩΝΟΣ 27 (1975), 307 κέξ.

85) Βλ. ἔνθ' ἀνωτ. 86) Βλ. ἔνθ' ἀνωτ.

87) Πβ. τὸ παρ' Ὁμήρ. **τᾰνηλεγὴς** (***τανυ-νηλεγής**? = ὁ ἀσπλάχνως τανύων τὰ μέλη τοῦ σώματος), ὡς ἐπίθ. τοῦ θανάτου.

88) Κατὰ τὴν παραδεδεγμένην ἄποψιν ἐκ συνθέτου τύπου ***po-sino *po-sno**· βλ. Ἐτυμ. Λεξικὰ τῆς Λατινικῆς: A. Zimmermann, T. G. Tucker, A. Walde—J. B. Hofmann, A. Ernout—A. Meillet.

89) Βλ. Ι. Δ. Σταματάκου, Λεξικὸν Ἀρχαίας Ἑλλην. Γλώσσης (Ἀθῆναι 1949).

νειον **πένσα ἡ** (=εἶδος μεταλλικῆς λαβίδος· πβ. Λατ. **pensum**=τὸ βάρος, τὸ σταθμόν, ζυγιστικὴ μονὰς βάρους).

Ἐκ τοῦ ***δ ε̄ τὸς δητὸς** δύναται ἀσφαλῶς νὰ προέλθῃ (δι' ἀναλύσεως τοῦ **ē** εἰς νόθον δίφθογγον **ei**) ἀνάλογος τύπος ***δειτός**, καὶ ἀκολούθως κατ' ἔκπτωσιν ***δῐτὸς** καὶ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ πρωτότυπον: ***δῑτὸς** (ὡς: ***ἄκ-ω ἥκ-ω εἵκ-ω** ***ἴκ-ω ἱκ-άν-ω** ἀλλὰ **ἵκω**, ***ϝλέϝ ω** ***λεί-ω** ***λέ-ω λέ-ων**[90] **λειτὸς** ἀλλὰ καὶ **λῑτός**)· πβ. Ἀρχ. Ἰνδ. **dit**á- (=**δετός**, δεδεμένος) καὶ Λατ. **con-dĭtus** (=συντεθειμένος· πβ. **con-densus**=σύμπυκνος).

Κατὰ ταῦτα ἐκ τοῦ **ἀφρὸς** καὶ ***δ ε̄ τὸς** ***δειτὸς** ἐσχηματίσθη τὸ σύνθετον ***Ἀφρο-δέτη** ***Ἀφρο-δείτη**, καὶ ἀκολούθως **Ἀ φ ρ ο δ ί τ η** (= ***«ἡ δι' ἀφροῦ δεδεμένη**, ἡ ὑπὸ ἀφρῶν περιβαλλομένη, ἀφροστέφανος, ἀφροστεφής, ἀφρόπλαστος, **ἀ φ ρ ά τ η**»· πβ. **ἀφρογενὴς Ἀφρογένεια** καὶ **ὀμβρηγενής**, ὡς καὶ τὰ ΝΕ: **γεροδεμένος σφιχνοδεμένος σφιχτοδέματος**=εὐσταλής), ἴσως καὶ κατ' ἐπίδρασιν παρετυμολογικὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ **Διός**· πβ. τὰ παρ' Ὁμήρ. **Διός θυγάτηρ Ἀφροδίτη** (ἐν Γ 374, Ε 131 312 καὶ 820, Ξ 193 καὶ 224, Φ 416, Ψ 185, θ 308) καὶ **Διός κούρης Ἀφροδίτης** (ἐν Υ 105)· πβ. πρὸς τούτοις καὶ τὸ παρ' Ὁμήρ. ἐπίθετον τῆς θεᾶς **δ ῖ α** (ἐν Β 820, Γ 389 καὶ 413, υ 68), καὶ δὴ ἐν Ε 370: «*ἡ δ' ἐν γούνασι πῖπτε Δ ι ώ ν η ς δῖ' Ἀφροδίτη, / μητρὸς ἑῆς*».

Ἡ ὡς ἄνω ἐτυμολογικὴ ἑρμηνεία φαίνεται ὅτι ἀρκούντως αἰτιολογεῖ τὸ ὄνομα τῆς ἐπὶ τῶν γυναικείων θελγήτρων καὶ τοῦ ἔρωτος ἀξιεράστου θεᾶς, καθ' ὅσον ἀνέκαθεν ἡ ἀνθρωπίνη φαντασία ἔπλαθε τὸ ἰδεῶδες τῆς γυναικείας χάριτος καὶ τοῦ κάλλους ὅμοιον κατὰ σάρκα πρὸς τὴν ἁπαλότητα καὶ τὴν λευκότητα τοῦ **ἀ φ ρ ο ῦ**· ἡ τοιαύτη δὲ ἀντίληψις ἐπισημαίνεται καταφανῶς καὶ ὑπὸ τῆς συγχρόνου λαϊκῆς μούσης διὰ τοῦ γνωστοῦ διστίχου: «*εἰς τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας ἡ ἀγάπη μου κοιμᾶται· / παρακαλῶ σας, κύματα, μὴ μοῦ τὴν ἐ-ξυπνᾶτε*».

Διὰ τοῦ **Ἀ φ ρ ο δ ί τ η** προέκυψαν ἐν συνεχείᾳ κατὰ μετασχηματισμὸν καὶ οἱ παράλληλοι τύποι:

α) Ἀφρὼ ἡ (=ἡ Ἀφροδίτη, ἐν Νικ. Ἀλεξ. 406)· πβ. τὰ ὀνόμ. τῶν Ὠκεανίδων: **Ἀμφιρρόη Ἀμφιρὼ** καὶ **Ὠκυρ(ρ)όη**.

β) ἄφρα ἡ (=εἶδος ἐμπλάστρου, ἐν Ἀετ. 15. 14· πβ. τὴν χρῆσιν τοῦ ὀνόμ. **Ἀ φ ρ ο δ ί τ η** ἐπὶ τῆς σημασίας διαφόρων ἐμπλάστρων, ἐν Ἀετ. 12. 48 καὶ 15. 15)· πβ. τὸ Λατ. **umbra** (=σκιὰ//σκέπη, καταφυγή), ὡς καὶ τὰ **Λήδα** καὶ **Λητώ**, **Ψάπφα** καὶ **Σαπφὼ** ἐπὶ τοῦ παραλλήλου σχηματισμοῦ τῶν: **ἄφρα** καὶ **Ἀφρώ**.

Προσθετέον δ' ἐνταῦθα καὶ τὸ παρ' Ἡσυχ. οὐσ. «**ἄφρις**· *μύρτον*» (=τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον), τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη προφανῶς ἐκ τοῦ **ἀφρὸς** διὰ τοῦ ἀμαρτύρου ἐπιθ. ***ἄφριος (φύσις) ἡ** (=ἡ ἡβικὴ χώρα) κατὰ μετάστασιν καὶ ἀκολούθως κατὰ συγκοπήν: **ἄφρις ἡ**· πβ. **ἄκρος** [*] **ἄκρ-ιος ἄκρις**.

---

90) Πβ. ***ϝλεϝ-άν-jω λειαίνω λεαίνω** καὶ ***ϝλέϝ-αν-jα λέαινα**.